МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ІМ. Ю.М. ПОТЕБНІ ЗНУ

Кафедра обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему:«Удосконалення організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів на ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0713 – ОП
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)
освітньої програми Оподаткування
(код і назва освітньої програми)

Б. С. Ковачев
(ініціали та прізвище)

Керівник:завідувач кафедри ОАОА, професор,д.е.н. Меліхова Т.О.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)
Рецензент: доцент кафедри ОАОА, доцент, к.е.н. Подмешальська Ю. В.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

До захисту

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ІМ. Ю.М. ПОТЕБНІ ЗНУ

Кафедра Обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
(код та назва)
Освітня програма Оподаткування
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

«06» березня 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Ковачев Богдан Станіславович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Удосконалення організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів на ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» керівник роботи Меліхова Т. О., д.е.н., професор, завідувачкафедри ОАОА,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «28» лютого 2024 року № 358-с та «07» жовтня 2024 року № 1518-с
2. Строк подання студентом роботи 04.12.2024
3. Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти України, наукові праці вітчизняних вчених економістів, періодична література, інтернет-ресурси, дані обліку і звітності
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1. Теоретичні основи організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів на підприємства
2. Організація обліку надходження нематеріальних активів та фінансовий аналіз ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»
3. Пропозиції щодо удосконалення організації обліку та аудиту надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
1. Документи, що підтверджують право власності на нематеріальні активи. 2. Групи обліку нематеріального активу. 3. Відображення у фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ за попередньою оплатою. 4. Процес проведення аудиту нематеріальних активів. 5. У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ з оплатою після отримання ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ». 6. Аналіз ліквідності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» за 2021-2023 роки. 7. Робочий документ аудитора НМА-3 – перевірка правильності оцінки

нематеріальних активів при надходженні. 8. Графік документообігу Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів. 9. Зведений графік документообігу Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів. 10. Відомість надходження нематеріальних активів від постачальника. 11. Відомість надходження нематеріального активу в обмін на подібний актив. 12. Загальний план проведення аудиту надходження нематеріальних активів. 13. Робочий документ НА-1 - Перевірка надходження нематеріальних активів від постачальника. 14. Робочий документ НА-3 - Перевірка надходження нематеріального активу в обмін на подібний актив.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Меліхова Т.О., д.е.н., професор, завідувачкафедри ОАОА		
2	Меліхова Т.О., д.е.н., професор, завідувачкафедри ОАОА		
3	Меліхова Т.О., д.е.н., професор, завідувачкафедри ОАОА		

7. Дата видачі завдання 06.03.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	*Складання робочого плану, визначення предмету, мети та завдань досліджень*	*Жовтень 2024*	виконано
2	*Огляд літературних джерел, періодичних та наукових видань з теми дослідження*	*Жовтень 2024*	виконано
3	*Робота над 1 розділом*	*Жовтень 2024*	виконано
4	*Робота над 2 розділом*	*Жовтень 2024*	виконано
5	*Робота над 3 розділом*	*Жовтень 2024*	виконано
6	*Підготовка до публікації наукової статті та тез доповіді*	*Жовтень-листопад 2024*	виконано
7	*Оформлення роботи згідно ДСТУ та методичних рекомендацій*	*Листопад 2024*	виконано
8	*Попередній захист роботи*	*Грудень 2024*	виконано
9	*Нормоконтроль*	*Грудень 2024*	виконано
10	*Підготовка остаточного варіанту роботи, автореферату, презентаційного матеріалу, доповіді*	*Грудень 2024*	виконано
11	*Захист роботи*	*Грудень 2024*	виконано

Студент _____ Б. С. Ковачев
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Т.О. Меліхова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ Ю.С. Синиця
(підпис) (ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Ковачев Б. С. Удосконалення організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів на ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ».

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування, науковий керівник Меліхова Т. О. Запорізький національний університет. Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні, кафедра обліку, аналізу, оподаткування та аудиту, 2024.

Досліджено теоретичні основи організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів на підприємстві. Показано організацію обліку надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ». Здійснено фінансовий аналіз ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ». Проведено аудит надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ». Надано шляхи щодо удосконалення організації обліку та аудиту надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ».

Ключові слова: ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ, АУДИТ, НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ, ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ, УДОСКОНАЛЕННЯ

ABSTRACT

Kovachev B. Improving the organization of accounting, taxation and audit of the receipt of intangible assets at "ALEKSBUD ENGINEERING" LLC.

Qualification work for obtaining a higher education degree of master in the specialty 071 – Accounting and taxation, scientific supervisor Melikhova T. O. Zaporizhzhia National University. Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu. M. Potebny, Department of Accounting, Analysis, Taxation and Audit, 2024.

The theoretical foundations of the organization of accounting, taxation and audit of the receipt of intangible assets at the enterprise have been studied. The organization of accounting for receipt of intangible assets of LLC "ALEKSBUD ENGINEERING" is shown. A financial analysis of "ALEKSBUD ENGINEERING" LLC was carried

out. An audit of the receipt of intangible assets of "ALEKSBUD ENGINEERING" LLC was conducted. Ways to improve the organization of accounting and auditing of the receipt of intangible assets of "ALEKSBUD ENGINEERING" LLC are provided.

Keywords: ACCOUNTING ORGANIZATION, TAXATION, AUDIT, INTANGIBLE ASSETS, FINANCIAL ANALYSIS, IMPROVEMENT

ЗМІСТ

ВСТУП 7
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТУ НАДХОДЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ 11
1.1 Законодавчо-нормативне відображення в обліку та оподаткуванні нематеріальних активів на підприємстві 11
1.2 Організація обліку та оподаткування надходження нематеріальних активів 21
1.3 Аудит надходження нематеріальних активів 41
2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НАДХОДЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ТА ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» 47
2.1 Загальна характеристика ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» 47
2.2 Організація обліку надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» 49
2.3 Фінансовий аналіз ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» 66
3 ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НАДХОДЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» 76
3.1 Аудит надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» 76
3.2 Шляхи щодо удосконалення організації обліку надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» 83
3.3 Шляхи щодо удосконалення аудиту надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» 88
ВИСНОВКИ 97
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 100
ДОДАТКИ 110

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. З розвитком ІТ-технологій все більше фірм займаються розробкою програмного забезпечення та обслуговуванням комп'ютерної техніки. Програмне забезпечення є нематеріальним активом, який створює підприємство. Оскільки технології постійно йдуть вперед, то треба доробляти програмне забезпечення для потреб підприємства, а також постійно проводити оновлення.

Облік надходження нематеріальних активів ведеться відповідно до національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» на рахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» з подальшим списанням при введенні в експлуатацію на рахунок 12 «Нематеріальні активи». При надходження нематеріальних активів треба звернути увагу на правильне формування первісної оцінки в залежності від способу їх надходження на підприємство. Правильна організація обліку нематеріальних активів допомагає зрозуміти рух первинних документів, що полегшить проведення аудиту та зменшить помилки в веденні обліку.

Проблемними питаннями обліку, оподаткування та аудиту нематеріальних активів займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Бутинець Ф. Ф., Давидов Г. М., Кулаковська Л. П., Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Піча Ю. В., Сахарцева І. І., Усач Б. Ф. та інші. Автори розглядають дане питання зі своєї точки зору та акцентують увагу на різних аспектах ведення обліку та проведення аудиту нематеріальних активів. Проте саме питання оподаткування, ведення обліку та проведення аудиту надходження нематеріальних активів розкрито недостатньо і потребує подальшого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Робота виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету «Теоретико-методичні та практичні підходи щодо удосконалення обліку, аналізу,

оподаткування та контролю в управлінні підприємством» (державний реєстраційний номер: 0123U100372). Автором запропоновано удосконалення організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів на ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ».

Мета та завдання роботи. Метою роботи є дослідження організації обліку, оподаткування та надходження нематеріальних активів та їх удосконалення на ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ».

Для досягнення поставленої мети було визначено наступні завдання:

- дослідити теоретичні основи організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів на підприємства;
- показати організацію обліку надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»;
- провести фінансовий аналіз ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»;
- провести аудит надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»;
- надати шляхи щодо удосконалення організації обліку та аудиту надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ».

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ».

Предметом дослідження є існуючі підходи до ведення організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ».

Інформаційною базою магістерської роботи стали законодавчі та нормативні акти України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, періодична література, інтернет-ресурси, а також дані обліку і звітності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ».

Наукова новизна отриманих результатів полягає в: удосконаленні організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» до найбільш важливих слід віднести:

- розроблена методика проведення аудиту надходження нематеріальних активів, яка на відміну від існуючих включає: тест внутрішнього контролю, загальний план, програму, робочі документи. Запропонована програма перевірки надасть змогу аудитору охопити всі аспекти обліку нематеріальних активів на підприємстві, дослідити правильність відображення в обліку, вчасно виявити порушення, уникнути незаконного списання знищених активів, провести ефективну перевірку;

- запропоновані відомості надходження нематеріальних активів, а саме: від постачальника, безплатно отримані, в обмін на подібний актив та на неподібний актив. Це прискорить розрахунки відображення в обліку, розроблені шаблони документів зменшать вірогідність помилок в обліку, необґрунтованого оприбуткування нематеріальних активів, допоможуть підприємству підвищити якість облікового процесу, обліку податків та складання податкової звітності.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості впровадження практичних рекомендацій у діяльність ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ», що дозволить підвищити ефективність роботи підприємства (довідка про впровадження № ___ від _____).

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано загальнонаукові методи: абстрактно-логічний метод (метод порівняння, метод групування абсолютних, середніх, відносних величин) та балансовий метод (метод деталізації, графічний метод).

Апробація результатів дослідження. Найважливіші положення та висновки магістерської роботи доповідалися на конференції:

Ковачев Б. С., Меліхова Т. О., Меліхов Є. В. Удосконалення організації облікового процесу нематеріальних активів для підвищення ефективності управління підприємством. *Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід* : матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 08 листопада 2024 року (подано до друку).

Основні пропозиції автора щодо організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» знайшли відображення у статті:

Ковачев Б. С., Меліхова Т. О., Меліхов Є. В. Удосконалення організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів для підвищення якості облікового процесу, обліку податків та складання податкової звітності *Агросвіт.* 2024. № 23 (подано до друку).

Обсяг та структура магістерської роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст магістерської роботи виконаний на ___ сторінках комп’ютерного тексту, в тому числі __ рисунки та ___ таблиць. Список використаних джерел складається із __ найменувань.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТУ НАДХОДЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Законодавчо-нормативне відображення в обліку та оподаткуванні нематеріальних активів на підприємстві

Законодавчо-нормативне відображення в обліку нематеріальних активів на підприємства виступає своєрідним підґрунтям організації обліку нематеріальних активів і також потребує уваги при здійсненні господарських операцій із використанням об’єктів інтелектуальної власності (табл. 1.1) [31].

Таблиця 1.1 – Законодавчо-нормативне відображення в обліку нематеріальних активів на підприємства

Рівень	Нормативно-законодавчі акти
Загальні	– Конституція України (зокрема, ст. 41 та ст. 54); – Цивільний кодекс; Кодекс про адміністративні порушення; Митний кодекс; Кримінальний кодекс; Кодекс про надра; Водний кодекс; Земельний кодекс; Лісовий кодекс; – Закон України «Про інноваційну діяльність»; – Закон України «Про інвестиційну діяльність»; – Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»
Спеціальні (безпосередньо стосуються інтелектуальної власності)	1) Закони України: - «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; - «Про охорону прав на промислові зразки»; - «Про авторське право і суміжні права»; - «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»; - «Про охорону прав на зазначення походження товарів»; - «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп’ютерних програм, баз даних»; - «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем». 2) Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України - Порядок сплати зборів за дії, пов’язані з охороною прав на об’єкти інтелектуальної власності, та додаток до нього; роз’яснення щодо застосування Порядку; - Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованої топографії інтегральної мікросхеми; -Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)
Стандарти у сфері інтелектуальної власності	1) Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності; 2) Державні стандарти України (ДСТУ): – ДСТУ 3574-97 Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення; – ДСТУ 3575-97 Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення

Джерело: [31]

Нематеріальний актив – це немонетарний актив, що не має матеріальної форми, може бути ідентифіковано і утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (чи одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях або для надання в оренду іншим особам (НП(С)БО 8) [61].

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має фізичної субстанції та може бути ідентифікований (МСФЗ 38) [61].

Придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі, якщо існує імовірність отримання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, і його вартість може бути достовірно визначено (п. 6 НП(С)БО 8) [61].

Якщо нематеріальний актив не відповідає критеріям, то витрати, пов'язані з його придбанням або створенням, визнаються витратами того звітного періоду, протягом якого їх було здійснено без визнання таких витрат у майбутньому нематеріальними активами (п. 8 НП(С)БО 8) [61].

Не визнаються нематеріальним активом, а відображаються у складі витрат звітного періоду, в якому вони були понесені, витрати на:

– дослідження;

– підготовку та перепідготовку кадрів;

– рекламу та просування продукції на ринку;

– створення, реорганізацію та переміщення підприємства чи його частини;

– підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і створення торгових марок (товарних знаків) [45].

У бухгалтерському обліку визначають первісну вартість нематеріальних активів (далі – НМА), що надійшли на підприємство (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Порядок формування первісної вартості НМА

Спосіб надходження	Визначення первісної вартості НМА	Норма НП(С)БО
Придбано за плату	Складається з: – ціни (вартості) придбання (крім отриманих торговельних знижок); – мита; – непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню; – інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, у якому він придатний для використання за призначенням. До первісної вартості нематеріальних активів придбаних (створених) повністю чи частково за рахунок запозичень не включаються фінансові витрати (за винятком фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до НП(С)БО 31 «Фінансові витрати»)	П. 11 НП(С)БО 8
Виготовлено власними силами	Складається з: – прямих витрат на оплату праці; – прямих матеріальних витрат; – інших витрат, безпосередньо пов'язаних зі створенням цього нематеріального активу та приведенням його до стану придатності для використання за призначенням (оплата реєстрації юридичного права, амортизація патентів, ліцензій тощо)	П. 17 НП(С)БО 8
Внесено до статутного капіталу	Визнається погоджена із засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених п. 11 НП(С)БО 8	П. 14 НП(С)БО 8
Отримано безоплатно	Є їх справедлива вартість на дату отримання з урахуванням витрат, передбачених п. 11 НП(С)БО 8	П. 13 НП(С)БО 8
Отримано в результаті обміну на подібні об'єкти	Дорівнює залишковій вартості переданого НМА. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю НМА, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є його справедлива вартість із включенням різниці до фінансових результатів (витрат) звітного періоду	П. 12 НП(С)БО 8
Отримано в результаті обміну (або часткового обміну) на неподібні об'єкти	Дорівнює справедливій вартості переданого НМА, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, яку було передано (отримано) під час обміну	П. 12 НП(С)БО 8

Джерело: [56]

Нематеріальні активи – право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у тому числі набуті в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами [57].

Роялті – будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, а саме на будь-які літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, передачі (програми) організацій мовлення, інших аудіовізуальних творів, будь-які права, які охороняються патентом, будь-які зареєстровані торговельні марки (знаки на товари і послуги), права інтелектуальної власності на дизайн, секретне креслення, модель, формулу, процес, права інтелектуальної власності на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау) [57].

Не вважаються роялті платежі, отримані:

- як винагорода за використання комп'ютерної програми, якщо умови використання обмежені функціональним призначенням такої програми та її відтворення обмежене кількістю копій, необхідних для такого використання (використання «кінцевим споживачем»);

- за придбання примірників (копій, екземплярів) об'єктів інтелектуальної власності, які втілені в електронній формі, для використання за своїм функціональним призначенням для кінцевого споживання;

- за придбання речей (у тому числі носіїв інформації), в яких втілені або на яких містяться об'єкти права інтелектуальної власності, визначені в абзаці першому цього підпункту, у користування, володіння та/або розпорядження особи;

- за передачу прав на об'єкти права інтелектуальної власності, якщо умови передачі прав на об'єкт права інтелектуальної власності надають право особі, яка отримує такі права продати або здійснити відчуження в інший спосіб права інтелектуальної власності або оприлюднити (розголосити) секретні креслення, моделі, формули, процеси, права інтелектуальної власності на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау), за винятком випадків, коли таке оприлюднення (розголошення) є обов'язковим згідно із законодавством України (ПКУ) [41].

Підприємство як облікову політику може обрати модель обліку нематеріальних активів або за собівартістю, або за переоціненою вартістю. Модель обліку за собівартістю передбачає, що нематеріальний актив після визнання обліковується за первісною вартістю за мінусом накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності. У разі вибору моделі обліку за переоціненою вартістю нематеріальний актив після визнання обліковується за переоціненою вартістю, що є справедливою вартістю на дату переоцінки, за мінусом подальшої накопиченої амортизації та подальших накопичених збитків від зменшення корисності [45].

Облік нематеріальних активів за переоціненою вартістю майже повністю ідентичний до обліку основних засобів за переоціненою вартістю:

— застосовування моделі переоцінки для всього класу нематеріальних активів, якщо один з активів такого класу був переоцінений;

— регулярність проведення переоцінки;

— визнання суми дооцінки як іншого сукупного доходу та її відображення у складі капіталу;

— облік накопиченої амортизації активу (або пропорційне збільшення, або згортання проти первісної вартості активу) [79].

Ключовою відмінністю є те, що для переоцінки нематеріальних активів справедлива вартість має визначатися на підставі інформації активного ринку. Активний ринок — це ринок, де операції з активами або зобов'язаннями відбуваються з достатньою частотою та в обсягах, які забезпечують інформацію

про ціни на безперервній основі. МСБО 38 взагалі зазначає, що наявність активного ринку для нематеріальних активів є рідкісним явищем, хоча і може траплятися [85].

Облік прав постійного користування земельною ділянкою наведено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Облік прав постійного користування земельною ділянкою

№ з/п	Нормативний документ	Зміст нормативного документу
1	Лист від 06.03.2009 р. № 31-34000-10-10/6424	Розглянуто порядок обліку права постійного користування земельною ділянкою і вважають, що такі активи відображають у складі НМА за вартістю, яку визначають згідно із Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 р. № 2658-III (далі – Закон № 2658)

Джерело: [85]

Право постійного користування земельною ділянкою для цілей бухгалтерського обліку є нематеріальним активом (п. 5 НП(С)БО 8 »Нематеріальні активи»), врахуванням наступних вимог:

1. Перелік підприємств, які можуть отримати право постійного користування земельними ділянками, установлено ст. 92 Земельного кодексу України, а саме підприємства державної та комунальної форми власності, громадські організації інвалідів, релігійні організації тощо.

2. Придбаний або отриманий НМА відображають у балансі в разі дотримання наступних умов: існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигод, пов’язаних з його використанням та його вартість може бути достовірно визначена. У бухгалтерському обліку право постійного користування земельною ділянкою показують на субрахунку 122 «Права користування майном» [87].

При оформленні договору оренди земельної ділянки орендар несе витрати на оформлення землевпорядних документів, а саме на визначення меж орендованих ділянок на місцевості [87].

Облік витрат на оформлення меж орендованого майна наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Облік витрат на оформлення меж орендованого майна

№ з/п	Нормативний документ	Зміст нормативного документу
2	Лист від 05.02.2008 р. № 31-34000-10-16/2862	Рекомендує відображати витрати на оформлення меж орендованої земельної ділянки у складі НМА групи права користування майном як витрати на придбання об'єкта НМА

Джерело: [87]

В бухгалтерському обліку всі витрати, пов'язані з оформленням землевпорядних документів, спершу збирають за Дт субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів». При введенні в господарський оборот об'єкта НМА сформовану його первісну вартість списують кореспонденцією Дт 122 Кт 154. Витрати на оформлення землевпорядних документів відправляють на збільшення первісної вартості земельної ділянки обліковують за Дт 101 «Земельні ділянки». Інші витрати, пов'язані з оформленням договору оренди земельної ділянки, у бухгалтерському обліку відразу визнають витратами звітного періоду з включенням до складу витрат операційної діяльності за дебетом субрахунку 949 »Інші витрати операційної діяльності», а також до витрат відносять й орендна плата за орендовану земельну ділянку [43].

Ліцензія є правом на здійснення певної діяльності, тоді її вартість можна обліковувати у складі інших НМА (тобто на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи») при відповідності встановленим критеріям [43].

Облік ліцензій і комп'ютерних програм наведено у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Облік ліцензій і комп'ютерних програм

№ з/п	Нормативний документ	Зміст нормативного документу
3	Лист від 13.07.2009 р. № 31-34000-20-10/18896	Розглядає бухгалтерський облік вартості придбаних ліцензій і комп'ютерних програм. Такі активи (за умови відповідності критеріям визнання активів) відображають у складі інших НМА

Джерело: [78]

Існують два види ліцензій: перша, в якій вартість яких повністю оплачують одразу при їх отриманні і оплачувані частинами протягом строку їх дії, а до других, належать ліцензії на торгівлю алкогольними напоями і тютюновими виробами (Законом України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилятів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» від 19.12.95 р. № 481/95-ВР) [86].

Для обліку ліцензій у складі НМА застосовують альтернативний варіант — облік у складі витрат майбутніх періодів. Цей спосіб передбачає, що вартість «частково-оплачуваної» ліцензії спочатку відображають на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», а потім щомісячно списують частинами на витрати відповідного періоду дії ліцензії (Дт 91, 92, 93 — Кт 39). Ліцензії, що є нематеріальним активом зараховують на баланс за первісною вартістю, що складається із загальної суми, належної до сплати за весь період, на який отримано таку ліцензію (див. лист Мінфіну від 20.06.2006 р. № 31-34000-10-25/12966) [79].

В оподаткуванні витрати на придбання річної ліцензії (оплату річного доступу до програми) обліковуються за бухгалтерськими обліковими правилами (тобто через бухгалтерські витрати зменшуватимуть фінансовий результат — об’єкт оподаткування), а коригувань фінансового результату (податкових різниць) не виникне. Якщо ліцензія на програмний продукт отримувалася з ПДВ, то суму вхідного ПДВ у загальному порядку можна віднести в податковий кредит (далі ПК) за наявності зареєстрованої постачальником податкової накладної.

Комп’ютерні програми (далі КП) є об’єктами авторського права і охороняються як літературні твори. При їх придбанні, набувається або право користування програмою, або виняткові права інтелектуальної власності на неї (ст. 433 ЦКУ і п. 3 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» від 23.12.93 р. № 3792-XII) [79].

Усі витрати, що формують первісну вартість комп'ютерні програми, накопичують за Дт 154. А після її введення в господарський оборот списують: на субрахунок 127 «Інші нематеріальні активи», якщо підприємство-покупець набуває невиняткових прав, що якраз і має місце в разі придбання програмного забезпечення для кінцевого користування; на субрахунок 125 »Авторське право і суміжні з ним права», якщо підприємство-покупець набуває виняткових прав на використання комп'ютерної програми [61].

Облік витрат на створення торговельної марки наведено у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Облік витрат на створення торговельної марки

№ з/п	Нормативний документ	Зміст нормативного документу
4	Лист від 11.09.2006 р. № 31-34000-10-10/18842	Витрати підприємства на створення власних знаків для товарів і послуг (товарних знаків, торговельних марок тощо) відображають у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені, і відповідно, НМА не визнають

Джерело: [61]

Не визнають нематеріальним активом витрати на створення торговельних марок (товарних знаків), і відносяться такі витрати до витрат того звітного періоду, в якому вони здійснені. Витрати на створення торговельної марки (послуги дизайнерської розробки торговельної марки, розробки макетів, заробітна плата працівників підприємства з нарахуваннями на неї, збори за реєстрацію товарного знака тощо) обліковують на рахунку 93 «Витрати на збут».

У складі прав на комерційні позначення належить до нематеріальних активів, тоді інформацію про всі витрати на придбання, оформлення та введення в експлуатацію торговельної марки при їх здійсненні збирають на субрахунку 154, а потім списують на субрахунок 123 «Права на комерційні позначення» (п. 5 НП(С)БО 8). При придбанні прав на торговельну марку витрати на сплату платежів є роялті і відносять до складу витрат на збут [41]. Облік витрат на веб-сайт наведено у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Облік витрат на веб-сайт

№ з/п	Нормативний документ	Зміст нормативного документу
5	Лист від 07.11.2012 р. № 31-08410-07-10/26689	рекомендує вести облік витрат на забезпечення функціонування веб-сайту у складі (залежно від його функціонального призначення): адміністративних витрат або витрат на збут

Джерело: [41]

Вартість самого веб-сайту визнають нематеріальним активом, за умови, що його використовують для отримання доходу і підприємство-замовник має виняткові права на його використання, тоді витрати на придбання або розробку сайту спочатку збираємо за Дт 154, а в періоді «запуску» сайту списуємо у Дт 125. Якщо ж сайт виконує тільки рекламну функцію, то витрати на його створення в обліку відображають як витрати на збут безпосередньо в періоді їх здійснення (п. 9 НП(С)БО 8). Якщо витрати на функціонування веб-сайту підприємство оплачує наперед, тоді суму передоплати списують до складу витрат на рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів» [78].

Облік повністю замортизованих нематеріальних активів наведено у таблиці 1.6.

Таблиця 1.8 – Облік повністю замортизованих НМА

№ з/п	Нормативний документ	Зміст нормативного документу
6	Лист від 21.07.2004 р. № 31-17310-01-29/13178	— нульова залишкова вартість повністю замортизованного НМА, яким підприємство продовжує користуватися і отримувати від нього економічні вигоди, не може вважатися підставою для його списання з балансу; — підприємство може провести переоцінку НМА, якщо щодо нього існує активний ринок

Джерело: [78]

У разі, якщо підприємство продовжує використовувати у своїй діяльності нематеріальний актив, який замортизований, тоді існують два варіанти збільшення залишкової вартості: провести поліпшення НМА, за умови, що відповідні заходи забезпечать отримання економічних вигод; здійснити переоцінку НМА, щодо яких існує активний ринок [78].

1.2 Організація обліку та оподаткування надходження нематеріальних активів

Підприємство може отримати об'єкти різними шляхами: у результаті розробки (створення), придбання, обміну на подібний об'єкт або обміну (чи часткового обміну) на неподібний актив, безплатно, як внесок до статутного капіталу або внаслідок об'єднання підприємств [48].

Під час надходження нематеріального активу оформляється:

1. Акт уведення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма № НА-1).

Акт оформляється в одному примірнику на кожний окремий об'єкт.

Оформляється акт приймальною комісією, призначеною наказом (розпорядженням) власника або керівника підприємства.

В акті зазначаються такі дані:

- дата оформлення акту приймання-передачі об'єкта нематеріального активу;
- назви і номери документів, згідно з якими об'єкт уводиться в господарський оборот (договір на використання майнових прав, ліцензійний договір тощо);
- дата виникнення права власності, де зазначається дата підписання договору, дата створення твору тощо;
- власник майнових прав на нематеріальний актив, який може його використовувати на свій розсуд, має право давати дозвіл (видавати ліцензію) на використання і передачу права власності на об'єкт права інтелектуальної власності іншій особі на підставі договору;
- вартість нематеріального активу;
- строк корисного використання нематеріального активу, сума амортизації, дані акту вибуття нематеріального активу, ліквідаційна вартість;
- особа, відповідальна за використання об'єкта;

- у рядку «Правові умови введення об'єкта права інтелектуальної власності в господарський оборот» – зазначається назва і номер документа, що підтверджує введення такого об'єкта в господарський оборот (це може бути договір на використання майнових прав ІВ, ліцензійний договір тощо);
- у рядку «Документ, що підтверджує вартість об'єкта права інтелектуальної власності» – наводиться повна назва акту оцінки, номер і дата складання акту.

Оформлений Акт підписується головним бухгалтером і затверджується керівником підприємства або уповноваженою на те особою.

2. Інвентарна картка обліку об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма № НА-2).

Типова форма № НА-2 застосовується для аналітичного обліку нематеріального активу, а також для аналітичного обліку групи однотипних за призначенням та умовами використання об'єктів, що надійшли в одному календарному місяці та одній відповідальній за їх використання особі.

Інвентарна картка ведеться в бухгалтерії на кожний об'єкт або групу об'єктів нематеріального активу, заповнюється в одному примірнику на основі типової форми № НА-1.

У типовій формі № НА-2, зокрема, слід зазначити:

- у рядку «Повна назва об'єкта права інтелектуальної власності із зазначенням реквізитів» – назву нематеріального активу і найменування документів, на підставі яких цей об'єкт був уведений в експлуатацію (договір на використання майнових прав ІВ, ліцензійний договір тощо);
- у графі «Об'єкт права інтелектуальної власності» – назву нематеріального активу, найменування і номер документа, що засвідчує право власності на нематеріальний актив, дату виникнення права власності;
- у графі «Код субрахунку бухгалтерського обліку об'єкта права інтелектуальної власності» – код субрахунку бухгалтерського обліку, на якому обліковується нематеріальний актив;
- особа, відповідальна за використання об'єкта;

• у розділі «Характеристика об'єкта права інтелектуальної власності за призначенням» – основні, властиві цьому об'єкту ознаки або властивості. У разі обліку групи нематеріального активу зазначаються основні показники, що характеризують такі об'єкти, які наводяться не за кожним об'єктом окремо, а в цілому за всією групою нематеріального активу [65].

В Наказі про облікову політику, вказують наступні важливі моменти з організації обліку нематеріальних активів:

• - порядок віднесення об'єктів до нематеріальних активів;

• - порядок оцінки нематеріальних активів;

• - строки корисного використання того чи іншого активу;

• - список осіб, які несуть відповідальність за збереження інформації про нематеріальні активи;

• - метод та порядок нарахування їх амортизації;

• - основні первинні документи, якими передбачається оформлення - надходження та рух нематеріальних активів тощо [73].

Організація обліку нематеріальних активів передбачає організацію їх документування, тому потрібно знати, якими формами документів користуються для оформлення відповідних господарських операцій, що відбуваються з нематеріальними активами [69]. Документи, що забезпечують процедуру ідентифікації нематеріальних активів наведено у табл. 1.9.

Таблиця 1.9 – Документи, що підтверджують право власності на нематеріальні активи

Групи нематеріальних активів	Документи
1	2
Патент	винахід
	корисна модель
	промисловий зразок
Свідоцтво	комерційне найменування
	торговельна марка
	об’єкт авторського права
	компонування інтегральних мікросхем
Договір про надання права власності, виписки з державних реєстрів, які затверджують набуті права власності	права користування природними ресурсами
	права користування майном

Продовження таблиці 1.9

1	2
Диплом	наукове відкриття
Ліцензійний договір	ліцензія
Договір про передачу права власності на об’єкт нематеріального активу	комп’ютерна програма
Виключне право на авторське видання, авторський, видавничий договори	авторське право та суміжні з ним права

Джерело: [69]

Відмінності у визначенні об’єкта НМА в фінансовому та податковому обліку наведено у табл. 1.10.

Таблиця 1.10 – Відмінності у визначенні об’єкта нематеріальних активів в фінансовому та податковому обліку

Характеристика	Особливості податкового обліку	Особливості фінансового обліку
Об’єкт	Права інтелектуальній власності, а так само інші аналогічні права, визнані об’єктом права власності	Права інтелектуальної власності, права користування майном, права на провадження діяльності тощо
Строк використання	Не обмежено	1 рік чи один операційний цикл

Джерело: [51]

У бухгалтерському обліку згідно з п. 5 НП(С)БО 8 нематеріальні активи поділяються на групи, які є сукупністю однотипних за призначенням і умовами використання нематеріального активу. Їх облік ведеться в розрізі кожного об’єкта за відповідними групами [51].

Групи обліку нематеріального активу наведено у табл. 1.11.

Таблиця 1.11 – Групи обліку нематеріального активу

Група НМА	Склад групи НМА	Субрахунок обліку
1	2	3
Права користування природними ресурсами	Право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо	121 «Права користування природними ресурсами»

Продовження таблиці 1.11

1	2	3
Права користування майном	Право користування земельною ділянкою, крім права постійного користування земельною ділянкою, згідно із земельним законодавством, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо	122 «Право користування майном»
Права на комерційні позначення	Права на торгові марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо	123 «Право на комерційне позначення»
Права на об'єкти промислової власності	Права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, у тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції	124 «Права на об'єкти промислової власності»
Авторське право та суміжні з ним права	Право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), виконання фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо	125 «Авторське право та суміжні з ним права»
Інші нематеріальні активи	Інші нематеріальні активи, якими володіє підприємство, такі, наприклад, як права на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо	127 «Інші нематеріальні активи»
Незавершені капітальні інвестиції до нематеріальних активів	НМА, отриманий у результаті розробки, слід відображати в балансі, якщо підприємство має: намір, технічну можливість та ресурси для доведення НМА до стану, в якому він придатний до реалізації або використання	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»

Джерело: [51]

Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів [67].

На субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» відображаються витрати підприємства на придбання або створення власними силами активів, облік яких ведеться на рахунку 12 «Нематеріальні активи» [46].

За дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» відображається збільшення зазнаних витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів, за кредитом – їх зменшення (введення в дію, прийняття в

експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо) [75].

Рахунок 12 «Нематеріальні активи» призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів [82]. До нематеріальних активів належать немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані та утримуватися підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує 1 рік) для виробництва, торгівлі, адміністративних потреб чи надання в оренду іншим особам [77].

За дебетом рахунку 12 «Нематеріальні активи» відображається придбання або отримання в результаті розробки (від інших фізичних або юридичних осіб) нематеріальних активів, які обліковуються за первісною вартістю, та сума дооцінки таких активів, за кредитом - вибуття внаслідок продажу, безоплатної передачі або неможливості отримання підприємством надалі економічних вигод від його використання та сума уцінки нематеріальних активів [58].

У бухгалтерському обліку придбані нематеріальні активи зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Якщо договором передбачено періодичні платежі за нематеріальний актив, то первісна вартість визначається виходячи з цих платежів та строку дії договору [49].

Річна абонплата (ліцензія) за користування програмою як витрати майбутніх періодів наведено у таблиці 1.12.

Таблиця 1.12 – Річна абонплата (ліцензія) за користування програмою як витрати майбутніх періодів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Сплачено річний доступ за користування програмою	371	311
2	Віднесено витрати на витрати майбутніх періодів	39	371
3	Плату за доступ включено до витрат (щомісячно)	92	39

Джерело: [49]

Річна абонплата (ліцензія) за користування програмою – НМА наведена у таблиці 1.13.

Таблиця 1.13 – Річна абонплата (ліцензія) за користування програмою – НМА

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік	
		Дебет	Кредит
1	Оплачено річний доступ за користування програмою	371	311
2	Визнано об’єкт НМА	154	631
3	Відображено залік заборгованостей	631	371
4	Об’єкт НМА введено в господарський обіг	127	154
5	Нараховано щомісячну амортизацію за об’єктом НМА	92	133

Джерело: [49]

Витрати, що формують первісну вартість нематеріальних активів, накопичують по дебету субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів». Усі витрати, пов’язані з придбанням об’єкта нематеріальних активів закумульовано на субрахунку 154, підприємство здійснює введення такого об’єкта в експлуатацію (з оформленням акту), а його вартість відображається на відповідному субрахунку рахунку 12 »Нематеріальні активи». Відображення у обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ за попередньою оплатою наведено у табл. 1.14.

Таблиця 1.14 – Відображення у фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ за попередньою оплатою

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Доходи	Витрати
1	2	3	4	5	6
Платіжне доручення	Перераховано аванс за об’єкт НМА	371	311		

Продовження таблиці 1.14

1	2	3	4	5	6
Податкова накладна	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	644		
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано об’єкт НМА	154	685		
Бухгалтерська довідка	Списано податковий кредит з ПДВ	644	685		
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09		
Бухгалтерська довідка	Відображено залік заборгованостей	685	371		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА уведено в господарський оборот	12	154		

Джерело: [76]

У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ з оплатою після отримання наведено у табл. 1.15.

Таблиця 1.15 – У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ з оплатою після отримання

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Доходи	Витрати
1	2	3	4	5	6
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано об’єкт НМА	154	685		

Продовження таблиці 1.15

1	2	3	4	5	6
Податкова накладна	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	685		
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154		
Платіжне доручення	Перераховано оплату за об’єкт НМА	685	311		

Джерело: [76]

У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства неплатника ПДВ за попередньою оплатою наведено у табл. 1.16.

Таблиця 1.16 – У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства неплатника ПДВ за попередньою оплатою

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Доходи	Витрати
1	2	3	4	5	6
Платіжне доручення	Перераховано аванс за об’єкт НМА	371	311		
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано об’єкт НМА	154	685		
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09		

Продовження таблиці 1.16

1	2	3	4	5	6
Бухгалтерська довідка	Відображено залік заборгованостей	685	371		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154		

Джерело: [76]

У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства неплатника ПДВ з оплатою після отримання наведено у табл. 1.17.

Таблиця 1.17 – У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства неплатника ПДВ з оплатою після отримання

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Доходи	Витрати
1	2	3	4	5	6
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано об’єкт НМА	154	685		
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	—	09		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154		
Платіжне доручення	Перераховано оплату за об’єкт НМА	685	311		

Джерело: [51]

У фінансовому та податковому обліку отримання права на використання нематеріального активу наведено у табл. 1.18.

Таблиця 1.18 – У фінансовому та податковому обліку права на використання нематеріального активу

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Доходи	Витрати
Ліцензія (договір), акт	Оприбутковано об’єкт НМА	154	685		
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	—	09		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	127	685		
Платіжне доручення	Перераховано оплату за об’єкт НМА	685	311		

Джерело: [51]

У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу від нерезиденту та отримання виключних майнових прав у табл. 1.19.

Таблиця 1.19 – У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу від нерезиденту та отримання виключних майнових прав

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Доходи	Витрати
1	2	3	4	5	6
Акт приймання-передачі	Оприбутковано об’єкт НМА	154	632	-	-
Податкова накладна	Відображено суму податкових зобов’язань за актом, за правилом першої події	643	641	-	-

Продовження таблиці 1.19

1	2	3	4	5	6
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09	-	-
Платіжне доручення	Перераховано оплату	632	312	-	-
Бухгалтерська довідка	Відображено курсову різницю	945	632	-	-
Податкова накладна	Нараховано податковий кредит з ПДВ у розмірі податкових зобов'язань, відображених у минулому періоді	641	644	-	-
	Відображено закриття розрахунків з ПДВ	644	643	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	-	-

Джерело: [71]

У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу від нерезиденту та отримання права на використання наведено у табл. 1.20.

Таблиця 1.20 – У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу від нерезиденту та отримання права на використання

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Доходи	Витрати
1	2	3	4	5	6
Ліцензія (договір), акт	Оприбутковано об'єкт НМА	154	632	-	
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09	-	-

Продовження таблиці 1.20

1	2	3	4	5	6
Платіжне доручення	Перераховано із суми роялті податок на репатріацію	632	641	-	-
		641	311		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	-	- *
Платіжне доручення	Перераховано оплату нерезиденту	632	312	-	-
Бухгалтерська довідка	Відображено курсову різницю	945	632	-	-

Джерело: [71]

У фінансовому та податковому обліку купівля нематеріального активу за бартером в обмін на подібний актив у табл. 1.21.

Таблиця 1.21 – У фінансовому та податковому обліку купівля нематеріального активу за бартером в обмін на подібний актив

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6
Акт приймання-передачі	Списано суму накопиченої амортизації	133	12	-	-
	Відображено передачу НМА за договором міни (списано залишкову вартість)	377	12	-	-
Податкова накладна	Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ	377	641	-	-
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано НМА (за залишковою вартістю переданого об’єкта НМА)	154	685	-	-

Продовження таблиці 1.21

1	2	3	4	5	6
Податкова накладна	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	685	-	-
Бухгалтерська довідка	Проведено залік заборгованостей	685	377	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	-	- *

Джерело: [80]

У фінансовому та податковому обліку купівля нематеріального активу за бартером в обмін на подібний актив у табл. 1.22.

Таблиця 1.22 – У фінансовому та податковому обліку купівля нематеріального активу за бартером в обмін на подібний актив

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6
Акт приймання-передачі	Списано суму накопиченої амортизації щодо права на промисловий зразок, яке передається	133	124	-	-
	Списано залишкову вартість переданого права на промисловий зразок	972	124	-	-
Витратна накладна	Відображено дохід від реалізації	377	742	-	-
Податкова накладна	Відображено податкові зобов’язання з ПДВ	742	641	-	-
Прибуткова накладна, акт	Відображено капітальні вкладення на вартість	154	631	-	-

Продовження таблиці 1.22

1	2	3	4	5	6
приймання-передачі	права на торгову марку				
Податкова накладна постачальника	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	-	-
Виписка банку	Отримано грошові кошти у вигляді доплати	311	377	-	-
Бухгалтерська довідка	Проведено залік заборгованостей	631	377	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	Отримано право на торгову марку	123	154		

Джерело: [80]

Первісна вартість нематеріального активу створеного підприємством, включає прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, інші витрати, безпосередньо пов’язані зі створенням цього нематеріального активу та приведенням його до стану придатності для використання за призначенням (оплата реєстрації юридичного права, амортизація патентів, ліцензій тощо) (п. 17 НП(С)БО 8) [54].

Процесу створення нематеріальних активів передує етап досліджень та розробки. Витрати на дослідження не визнаються активами і відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому їх було понесено (субрахунок 941 «Витрати на дослідження і розробки»), незалежно від того, чи приведуть такі дослідження до подальших розробок [54].

Під розробкою слід розуміти застосування підприємством результатів досліджень та інших знань для планування та проектування нових чи значно вдосконалених матеріалів, приладів, продуктів, процесів, систем або послуг до початку їх серійного виробництва чи використання [54].

Результат розробок може бути визнано нематеріальним активом, якщо у підприємства: є намір, технічна можливість і ресурси для доведення нематеріального активу до стану, в якому він придатний для реалізації або використання; існує можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації чи використання нематеріальних активів; достатньо інформації для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою нематеріального активу (п. 7 НП(С)БО 8) [81].

У фінансовому та податковому обліку операції з виготовлення об'єкта нематеріальних активів із залученням підрядника наведено у табл. 1.23.

Таблиця 1.23 – У фінансовому та податковому обліку операції з виготовлення об'єкта нематеріальних активів із залученням підрядника

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Дохід	Витрати
Платіжне доручення	Перераховано підряднику аванс на створення НМА	371	311	-	-
Податкова накладна	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	644	-	-
Акт виконаних робіт	Виконано роботи зі створення НМА	154	371	-	-
Бухгалтерська довідка	Списано податковий кредит з ПДВ	644	371	-	-
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	-	-

Джерело: [81]

У фінансовому та податковому обліку операції з виготовлення об’єкта нематеріальних активів власними силами підприємства наведено у табл. 1.24.

Таблиця 1.24 – У фінансовому та податковому обліку операції з виготовлення об’єкта нематеріальних активів власними силами підприємства

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Дохід	Витрати
Накладна-вимога (ф. № М-11)	Списано вартість запасів, використаних при створенні НМА	154	209	-	-2000
Відомість нарахування ЗП	Нараховано ЗП працівникам, які беруть участь у створенні НМА	154	661	-	-
Відомість нарахування ЗП	Нараховано внески на обов’язкове страхування і до Пенсійного фонду	154	65	-	-
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09	-	-
Відомість нарахування амортизації	Нараховано амортизацію на ОС, що використовуються при створенні НМА	154	13	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	-	-

Джерело: [81]

Первісною вартістю нематеріальних активів, отриманих у статутний капітал підприємства, є погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат. Справедливою вартістю нематеріального активу, що вноситься до статутного капіталу підприємства, може бути прийнята вартість, зафіксована в засновницьких документах [58].

У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник платник ПДВ наведено у табл. 1.25.

Таблиця 1.25 – У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник платник ПДВ

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Дохід	Витрати
Бухгалтерська довідка	Сформовано статутний капітал, у розмірі оголошеному в засновницьких документах	46	40	-	-
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано НМА як внесок у статутний фонд	154	46	-	-
Податкова накладна	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	46	-	-
Платіжне доручення	Сплачено послуги, пов’язані з доведенням НМА до стану, придатного для використання	154	311	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	-	-

Джерело: [58]

У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник неплатник ПДВ наведено у табл. 1.26.

Таблиця 1.26 – У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник неплатник ПДВ

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Дохід	Витрати
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано НМА як внесок до статутного фонду	154	46	-	-
Платіжне доручення	Сплачено витрати у зв'язку з оформленням прав на ім'я одержувача	154	311	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	-	-

Джерело: [46]

Вартість комп'ютерної програми, що визнана в установленому порядку нематеріальним активом, необхідно відобразити на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи», заздалегідь показавши цю суму у складі капітальних інвестицій на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів». Використання цього субрахунку, а не субрахунку 125 «Авторські та суміжні з ними права» логічніше і пояснюється тим, що субрахунок 125 призначено в першу чергу для врахування прав авторів твору [46].

У фінансовому та податковому обліку надходження комп'ютерної програми наведено у табл. 1.27.

Таблиця 1.27 – У фінансовому та податковому обліку надходження комп’ютерної програми

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Податковий облік	
		Дебет	Кредит	Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6
Платіжне доручення	Перераховано передоплату постачальнику за комп’ютерну програму і послуги з її установлення	371	311	-	-
Податкова накладна	Відображено податковий кредит за наявності податкової накладної від постачальника	641	644	-	-
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано носій з комп’ютерною програмою	154	631	-	*
Бухгалтерська довідка	Списано раніше відображену суму ПДВ, що припадає на вартість програми	644	631	-	-
Акт виконаних послуг	Програму встановлено на комп’ютер	154	631	-	*
Бухгалтерська довідка	Списано раніше відображену суму ПДВ, що припадає на вартість послуг з установлення програми	644	631	-	-
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	—	09	-	-
Бухгалтерська довідка	Відображено залік заборгованостей	631	371	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	Програму введено в експлуатацію	127	154	-	-
Відомість нарахування амортизації	Нараховано амортизацію в місяці, наступному за місяцем уведення в експлуатацію комп’ютерної програми	92	133	-	-

Продовження таблиці 1.27

1	2	3	4	5	6
Бухгалтерська довідка	Списано витрати на фінансовий результат	791	92	-	-

Джерело: [63]

1.3 Аудит надходження нематеріальних активів

Головною метою проведення аудиту нематеріальних активів– є висловлення незалежної думки аудитора щодо достовірності даних бухгалтерського обліку господарюючого суб'єкта, а також повноти і своєчасності відображення цих даних у фінансові звітності. Також здійснюється перевірка первинних документів і майнових прав на нематеріальні активи, до підтверджують права володіння ними [47].

Під час проведення аудиту нематеріальних активів необхідно виконати ряд завдань, до яких можна віднести:

1) перевірка положень облікової політики в частині обліку нематеріальних активів;

2) перевірка наявності та застосування системи внутрішнього контролю на підприємстві;

3) фактична перевірка наявності нематеріальних активів і перевірка наявності підтверджуючих документів власності на наявні на підприємстві нематеріальні активи;

4) перевірка правильності відображення в бухгалтерському обліку надходження, переоцінки, вибуття нематеріальних активів;

5) здійснення перевірки щодо дотримання нормативного законодавства під час здійснення операцій з нематеріальними активами;

6) зіставлення фактичних показників даним синтетичного і аналітичного обліку нематеріальних активів та їх зносу із записами регістрів обліку та фінансової звітності;

7) перевірка правильності нарахування амортизації на нематеріальні активи;

8) перевірка приміток до річної фінансової звітності щодо розкриття інформації про нематеріальні активи [70].

Процес проведення аудиту нематеріальних активів наведено на рисунку 1.1.

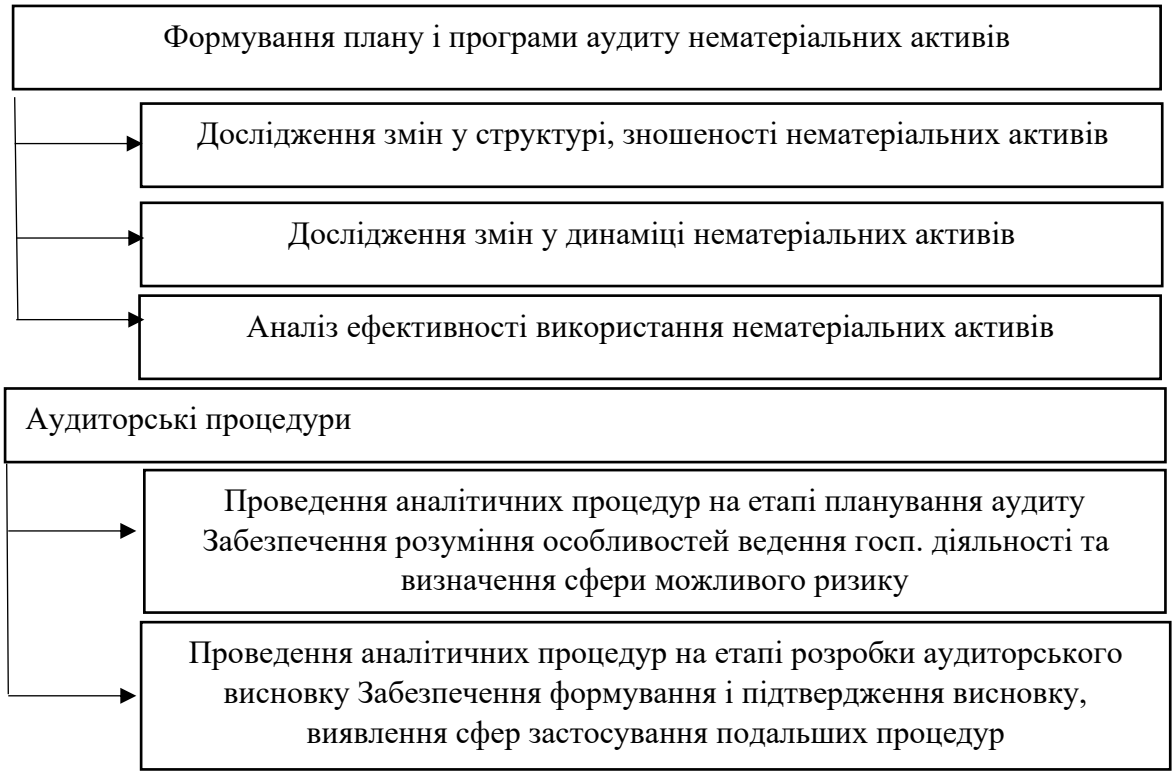

Рисунок 1.1 – Процес проведення аудиту нематеріальних активів

Джерело: [70]

Етапи аудиту нематеріальних активів, до яких віднесено:

1. Перевірка положень облікової політики в частині нематеріальних активів. Облікову політику розглядають як спосіб регулювання фінансово-економічних і господарських особливостей функціонування підприємства в ринкових умовах. Облікова політика в частині нематеріальних активів формується на основі сукупності основоположних принципів і правил, вибір яких потребує системного підходу з метою максимальної оптимізації облікового процесу: перевірка висвітлення критеріїв визнання та оцінки нематеріальних активів в обліковій політиці підприємства; перевірка визначення термінів

корисного використання нематеріальних активів в обліковій політиці та відповідність їх чинному законодавству; перевірка висвітлення способів нарахування амортизації відрахувань за окремими групами нематеріальних активів; перевірка висвітлення організації аналітичного обліку нематеріальних активів.

2. Перевірка наявності нематеріальних активів: перевірка періодичності проведення інвентаризації нематеріальних активів та їх відповідності законодавчим актам; перевірка правильності оформлення результатів інвентаризації. Виявлені при інвентаризації невраховані об’єкти інтелектуальної власності мають бути оприбутковані на дату її проведення за справедливою вартістю або до оцінені, якщо вони повністю з амортизовані. На цьому етапі також доцільно перевірити правильність заповнення первинних документів щодо руху нематеріальних активів.

3. Перевірка відповідності показників фінансової звітності показникам синтетичного та аналітичного обліку нематеріальних активів: перевірка організації синтетичного та аналітичного обліку нематеріальних активів в бухгалтерії підприємства та за центрами відповідальності; перевірка відображення у звітності нематеріальних активів за їх видами та відповідність даним синтетичного та аналітичного обліку; перевірка відображення у звітності сум амортизаційних відрахувань нематеріальних активів та їх відповідність даним синтетичного та аналітичного обліку [84].

4. Аудит операцій по надходженню нематеріальних активів: перевірка джерел надходження нематеріальних активів; перевірка правильності оформлення придбаних нематеріальних активів; перевірка правильності визначення сум ПДВ при придбанні нематеріальних активів; перевірка правильності використання форм первинних документів. В першу чергу, на цьому етапі аудитор перевіряє реєстрацію в бухгалтерському обліку об’єктів, які належать до нематеріальних активів, а також відповідність ознак, що характеризують їх природу та відповідність класифікаційним групам. Нематеріальним активам характерні такі ознаки:

• відсутність матеріально-речової форми;

• використання впродовж тривалого терміну;

• невизначеність в отриманні прибутку в майбутній періоди;

• здатність приносити вигоду підприємству. Отже, при перевірці відповідності об’єкта до ознак нематеріального активу, аудитор повинен перевірити правильність його оцінки.

Оцінка нематеріального активу залежить від способу їх надходження на підприємство на регулюється НП(с)БО 8 «Нематеріальні активи». Однак, в окремих випадках (наприклад, внесок нематеріального активу до статутного капіталу підприємства) стає необхідним визначення справедливої вартості нематеріальних активів, для чого розроблено три підходи до оцінки прав інтелектуальної власності:

• дохідний (визначають суми доходів, що утворюються об’єктом власності в результаті використання об’єкта нематеріальних активів),

• витратний (розраховують витрати у поточних цінах на створення об’єкта нематеріальних активів),

• ринковий (ґрунтується на реалізації методу, зокрема порівняльного аналізу продажу). Правильна оцінка нематеріальних активів дасть змогу обґрунтовано формувати собівартість продукції (робіт, послуг) через процес амортизації, визначити фінансові результати підприємства [66].

5. Аудит амортизації нематеріальних активів: перевірка правильності нарахування і відображення в обліку амортизації нематеріальних активів; перевірка відповідності методів амортизації нематеріальних активів, які використовують. Зазвичай на даному етапі застосовують наступні аудиторські процедури:

• перевірка наявності первинних документів на надходження нематеріальних активів і відображення терміну їх корисного використання;

• перевірка правильності розрахунку початку та закінчення амортизації;

• перевірка застосування порядку нарахування амортизації протягом періоду корисного використання;

• перевірка розрахунків щодо нарахування амортизації в бухгалтерських документах;

• перевірка відображення нарахованої сум амортизації на рахунку;

• перевірка відображення сум по об’єктах нематеріальних активів, які використовують у невиробничій сфері [68].

6. Аудит операцій із вибуття нематеріальних активів: перевірка бухгалтерського обліку й оподаткування операцій із продажу виключних прав на об’єкти нематеріальних активів положенням нормативних актів; перевірка обліку операцій по передачі невинятковых прав на нематеріальні активи; по безоплатній передачі нематеріальних активів; по передачі нематеріальних активів як внесок до статутного капіталу; по списанню нематеріальних активів положенням нормативних актів.

7. Аудит операцій, пов’язаних із наданням прав на використання нематеріальних активів: перевірка наявності та правильності оформлення договорів на використання нематеріальних активів; перевірка відповідності бухгалтерського обліку прав на використання нематеріальних активів положенням нормативних актів [62].

Проведення аудиту нематеріальних активів здійснюється на загальному плані проведення аудиту, де значну увагу необхідно приділити дослідженню нетипових операцій з нематеріальними активами, а також чи змінювалося дотримання норм законодавства та змін у ньому. [55]

Таким чином, нематеріальним активом є немонетарний актив, що не має матеріальної форми, може бути ідентифіковано і утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (чи одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях або для надання в оренду іншим особам.

В Наказі про облікову політику, вказують наступні важливі моменти з організації обліку нематеріальних активів: порядок віднесення об'єктів до нематеріальних активів; порядок оцінки нематеріальних активів; строки корисного використання того чи іншого активу; список осіб, які несуть

відповідальність за збереження інформації про нематеріальні активи; метод та порядок нарахування їх амортизації; основні первинні документи, якими передбачається оформлення - надходження та рух нематеріальних активів тощо.

Надходження нематеріальних активів відображається на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів, на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» відображаються витрати підприємства на придбання або створення власними силами активів, облік яких ведеться на рахунку 12 «Нематеріальні активи», що призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів.

Під час проведення аудиту нематеріальних активів необхідно виконати ряд завдань, до яких можна віднести: перевірка положень облікової політики в частині обліку нематеріальних активів; перевірка наявності та застосування системи внутрішнього контролю на підприємстві; фактична перевірка наявності нематеріальних активів і перевірка наявності підтверджуючих документів власності на наявні на підприємстві нематеріальні активи; перевірка правильності відображення в бухгалтерському обліку надходження, переоцінки, вибуття нематеріальних активів; здійснення перевірки щодо дотримання нормативного законодавства під час здійснення операцій з нематеріальними активами; зіставлення фактичних показників даним синтетичного і аналітичного обліку нематеріальних активів та їх зносу із записами регістрів обліку та фінансової звітності; перевірка правильності нарахування амортизації на нематеріальні активи; перевірка приміток до річної фінансової звітності щодо розкриття інформації про нематеріальні активи.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НАДХОДЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ТА ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

2.1 Загальна характеристика ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Юридична особа ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ», код ЄДРПОУ 40545459, було зареєстровано 07.06.2016. Розмір статутного капіталу юридичної особи складає 10 000,00. На момент останнього оновлення даних 25.11.2024 стан юридичної особи - Зареєстровано.

Уповноваженою особою юридичної особи Товариство з обмеженою відповідальністю «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» є Миронов Роман Петрович.

Основний:

41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель.

Інші:

- 46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням;
- 42.21 Будівництво трубопроводів;
- 42.22 Будівництво споруд електропостачання та телекомунікацій.

Підприємство прагне перейти на надання ІТ-послуг, тому проаналізуємо як краще надалі йому працювати.

З розвитком ІТ технологій збільшується кількість фірм, які надають ІТ послуги. В залежності від видів ІТ-послуг існують особливості створення і функціонування ІТ компаній.

Існують наступні види ІТ-компаній:

1. Продуктові компанії – ІТ-компанії, які самостійно займаються самостійною розробкою, розкруткою, реалізацією та підтримкою ІТ-продукту, а саме мобільних застосунків, соцмереж, середовища для програмування, антивірусів, ігор, CRM тощо. Отже, такі ІТ-компанії працюють від появи ідеї про ІТ-продукт до її впровадження, але таким великим ІТ-компаніям важко існувати

через великий ризик в ефективному управлінні і функціонуванні усіх бізнес-процесів, тому їх зараз не багато в Україні.

2. Сервісні компанії – ІТ-компанії, які, самостійно не займаються виробництвом ІТ-продукту, а надають ІТ-послуги у розробці ІТ-продуктів іншим ІТ-компаніям. Отже, такі ІТ-компанії надають ІТ-послуги під окремі замовлення ІТ-розробки програмного забезпечення.

Існують декілька видів сервісних ІТ-компаній:

2.1 Аутсорсинг - сервісна ІТ-компанія, яка надає аутсорсингові послуги, що функціонує сама або із залученням сторонніх фахівців чи інших ІТ-компаній та надає послуги з розробки окремих ІТ-продуктів. Отже, це розповсюджені ІТ-компанії в Україні, які створюють програмне забезпечення та надають технічну підтримку.

2.2 Аутстафінг - сервісна ІТ-компанія, яка орендує ІТ-фахівця для роботи над певним ІТ-проєктом іншої ІТ-компанії. Отже, залучений ІТ-фахівець працює певний час на замовника, підпорядковується його керівництву, отримує від них заробітну плату або винагороду, а сервісна ІТ-компанія отримає орендну плату від замовника за надання працівника.

2.3 Консалтинг - сервісна ІТ-компанія, яка допомагає ввести у користування вже готові ІТ-продукти, а не займається їх розробкою. Отже, ці ІТ-компанії допомагають у налаштуванні і обслуговуванні програмного забезпечення [1]. Отже, більш розповсюджена форма роботи ІТ-компаній є аутсорсинг.

Метою діяльності продуктової ІТ-компанії є розробка програмного забезпечення для того, щоб потім продавати права на його використання (отримати роялті) або здійснювати продаж розтиражованих його копій [2]. Розробка ІТ-продукту у вигляді програмного забезпечення для цілей бухгалтерському обліку відноситься до створення нематеріального активу відповідно до національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальний актив».

ІТ-продукт визнається нематеріальним активом за умовами, якщо підприємство має (п. 7 НП(С)БО 8): намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, в якому він придатний для реалізації або використання; можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації або використання НМА; інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою НМА [2]. Отже, продуктова ІТ-компанія, яка створює ІТ-продукт, надає йому всі наведені наступні характеристики, а саме: ІТ-компанія має технічні і трудові ресурси, щоб виробити ІТ-продукт, може випустити ІТ-продукт на ринок для отримання фінансової вигоди, а також володіє достовірною інформацією про витрати, понесені на виготовлення на ІТ-продукту.

2.2 Організація обліку надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Облік ІТ-продукту у продуктовій ІТ-компанії ведеться за дебетом субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», а саме усі витрати, які пов'язані з виготовленням ІТ-продукту відповідно до п. 11 НП(С)БО 8 [2]. Отже, витрати на заробітну плату працівників та гіг-спеціалістів (Дт 154, Кт 661), нарахування ЄСВ на фонд оплати праці (Дт 154, Кт 651); витрати на матеріали, які були використані на розробку ІТ-продукту (Дт 154, Кт 201), амортизація, нарахована на комп'ютерне обладнання при розробки ІТ-продукту (Дт 154, Кт 131) та інші.

Продуктова ІТ-компанія далі продовжує роботу для просування ІТ-продукту та отримання додаткових фінансових вигід, а саме: 1) продаж прав на використання ІТ-продукту з отриманням роялті, оскільки під роялті розуміють будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права використовувати об'єкт права інтелектуальної власності (п.п. 14.1.225 ПКУ). При нарахуванні роялті визнають інший операційний дохід (пп. 5, 7 і 20 НП(С)БО 15 «Дохід») Дт 373, Кт 719. Щомісяця після формування

витрат на надання права доступу до ІТ-продукту ІТ-компанія має віднести нараховану амортизацію нематеріального активу у вигляді ІТ-продукту до витрат Дт 949, Кт 133. 2) продаж розтиражованих копій ІТ-продукції через виготовлення додаткових примірників ІТ-продукту. При реалізації ІТ-продукту на матеріальних копіях (дисках) витрати відображаються на рахунку 23 [83].

Правила і строки подання ІТ-звітності юридичними особами, які стали резидентами Дія Сіті, прописані у ст. 13 Закону № 1667. У ній, зокрема, говориться, що резиденти Дія Сіті мають подавати до Мінцифри ІТ-звітність одночасно у складі: 1) звіту про відповідність, що він відповідає усім вимогам, необхідним для перебування в статусі резидента Дія Сіті. У звіті про відповідність ІТ-фірма має вказати: запевнення про відповідність усім вимогам; твердження про розмір середньої місячної винагороди працівникам та гіг-спеціалістам за кожен календарний місяць звітного періоду; твердження про середньооблікову кількість працівників та гіг-спеціалістів резидента Дія Сіті за підсумками кожного календарного місяця звітного періоду; твердження про розмір частки кваліфікованого доходу резидента Дія Сіті, отриманого за звітний період, у загальному доході резидента Дія Сіті, отриманому за звітний період; твердження про розмір доходу резидента Дія Сіті; 2) незалежного висновку для підтвердження відповідності, який замовляє у суб'єкта аудиторської діяльності та ІТ-компанія резидент Дія Сіті [5].

ІТ-звітність резиденти Дія Сіті подають до Мінцифри у двох випадках: 1. На початку діяльності готують та подають початковий звіт про відповідність та незалежний висновок для її підтвердження. У початковому звіті наводиться інформація про виконання резидентом Дія Сіті вимог, які дають йому право перебувати в такому статусі за підсумками трьох повних календарних місяців, наступних за місяцем, у якому набуто статусу резидента Дія Сіті. 2. Кожного року готують і подають річний звіт про відповідність та незалежний висновок для її підтвердження [5].

ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» внесло плату за користування бухгалтерською програмою на 1 рік (у сумі 4800 грн, без ПДВ, постачальник –

неплатник ПДВ). ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» користуватиметься програмою як кінцевий споживач. Облік річної абонплати (ліцензії) за користування програмою як витрати майбутніх періодів наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Облік річної абонплати (ліцензії) за користування програмою як витрати майбутніх періодів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Оплачено річний доступ за користування програмою	371	311	4800
2	Віднесено витрати на витрати майбутніх періодів	39	371	4800
3	Плату за доступ включено до витрат (щомісячно)	92	39	400

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

На ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» облік річної абонплати (ліцензії) за користування програмою як нематеріальний актив наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Облік річної абонплати (ліцензії) за користування програмою як нематеріальний актив ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Оплачено річний доступ за користування програмою	371	311	4800
2	Визнано об’єкт НМА	154	631	4800
3	Відображено залік заборгованостей	631	371	4800
4	Об’єкт НМА введено в господарський обіг	127	154	4800
5	Нараховано щомісячну амортизацію за об’єктом НМА (4800 грн ÷ 12 місяців)	92	133	400

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ за попередньою оплатою ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ за попередньою оплатою ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Доходи	Витрати
Платіжне доручення	Перераховано аванс за об'єкт НМА	371	311	6000		
Податкова накладна	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	644	1000		
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано об'єкт НМА	154	685	5000		
Бухгалтерська довідка	Списано податковий кредит з ПДВ	644	685	1000		
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	—	09	5000		
Бухгалтерська довідка	Відображено залік заборгованостей	685	371	6000		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА уведено в господарський оборот	12	154	5000		

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ з

оплатою після отримання ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства платника ПДВ з оплатою після отримання ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Доходи	Витрати
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано об’єкт НМА	154	685	5000		
Податкова накладна	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	685	1000		
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	—	09	5000		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	5000		
Платіжне доручення	Перераховано оплату за об’єкт НМА	685	311	6000		

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства неплатника ПДВ за попередньою оплатою ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства неплатника ПДВ за попередньою оплатою ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Доходи	Витрати
Платіжне доручення	Перераховано аванс за об'єкт НМА	371	311	6000		
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано об'єкт НМА	154	685	6000		
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	—	09	6000		
Бухгалтерська довідка	Відображено залік заборгованостей	685	371	6000		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	6000		

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства неплатника ПДВ з оплатою після отримання ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – У фінансовому та податковому обліку операції з придбання нематеріального активу за грошові кошти у підприємства неплатника ПДВ з оплатою після отримання ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Доходи	Витрати
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано об’єкт НМА	154	685	6000		
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	—	09	6000		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	6000		
Платіжне доручення	Перераховано оплату за об’єкт НМА	685	311	6000		

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку отримання права на використання нематеріального активу ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» наведено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – У фінансовому та податковому обліку права на використання нематеріального активу ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Доходи	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Ліцензія (договір), акт	Оприбутковано об’єкт НМА	154	685	6000		

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09	6000		
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	127	685	6000		
Платіжне доручення	Перераховано оплату за об’єкт НМА	685	311	6000		

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу від нерезиденту та отримання виключних майнових прав ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу від нерезиденту та отримання виключних майнових прав ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинний документ	Зміст операції	Фінансовий облік		Сума, валюта, грн.	Податковий облік, грн.	
		Дебет	Кредит		Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Акт приймання-передачі	Оприбутковано об’єкт НМА (курс НБУ — 43,25)	154	632	5000 євро 216250	-	-
Податкова накладна	Відображено суму податкових зобов’язань за актом	643	641	43250	-	-

Продовження таблиці 2.8

1	2	3	4	5	6	7
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09	216250	-	-
Платіжне доручення	Перераховано оплату (курс НБУ — 43,26)	632	312	5000 євро 216300	-	-
Бухгалтерська довідка	Відображено курсову різницю	945	632	50	-	-
Податкова накладна	Нараховано податковий кредит з ПДВ у розмірі податкових зобов'язань, відображених у минулому періоді	641	644	43250	-	-
	Відображено закриття розрахунків з ПДВ	644	643	43250	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	216250	-	-

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу від нерезиденту та отримання права на використання ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» наведено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу від нерезиденту та отримання права на використання ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинний документ	Зміст операції	Фінансовий облік		Сума, валюта, грн	Податковий облік, грн.	
		Дебет	Кредит		Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Ліцензія (договір), акт	Оприбутковано об’єкт НМА (курс НБУ — 43,25)	154	632	5000 євро 216250	-	31251,93
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09	216250	-	-
Платіжне доручення	Перераховано із суми роялті податок на репатріацію (15 %)	632	641	750 євро 32437,50	-	-
		641	311			
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	216250	-	-*
Платіжне доручення	Перераховано оплату нерезиденту (курс НБУ — 43,26)	632	312	4250 євро 183855	-	-
Бухгалтерська довідка	Відображено курсову різницю	945	632	42,50	-	-

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку купівля нематеріального активу за бартером в обмін на подібний актив ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – У фінансовому та податковому обліку купівля нематеріального активу за бартером в обмін на подібний актив ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Дохід	Витрати
Акт приймання-передачі	Списано суму накопиченої амортизації	133	12	1500	-	-
	Відображено передачу НМА за договором міни (списано залишкову вартість)	377	12	1800	-	-
Податкова накладна	Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ	377	641	400	-	-
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано НМА (за залишковою вартістю переданого об’єкта НМА)	154	685	1800	-	-
Податкова накладна	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	685	400	-	-
Бухгалтерська довідка	Проведено залік заборгованостей	685	377	2200	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	1800	-	- *

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку купівля нематеріального активу за бартером в обмін на подібний актив ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» у табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – У фінансовому та податковому обліку купівля нематеріального активу за бартером в обмін на подібний актив ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Акт приймання-передачі	Списано суму накопиченої амортизації щодо права на промисловий зразок, яке передається	133	124	1200	-	-
	Списано залишкову вартість переданого права на промисловий зразок	972	124	1800	-	-
Витратна накладна	Відображено дохід від реалізації (1080 + 1320)	377	742	2400	-	-
Податкова накладна	Відображено податкові зобов’язання з ПДВ	742	641	400	-	-
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Відображено капітальні вкладення на вартість права на торгову марку (2400 - 1320) : 1,2	154	631	900	-	-
Податкова накладна постачальника	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	180	-	-
Виписка банку	Отримано грошові кошти у вигляді доплати	311	377	1320	-	-
Бухгалтерська довідка	Проведено залік заборгованостей	631	377	1080	-	-

Продовження таблиці 2.11

1	2	3	4	5	6	7
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	Отримано право на торгову марку	123	154	9		

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник платник ПДВ ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» наведено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник платник ПДВ ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Платіжне доручення	Перераховано підряднику аванс на створення НМА	371	311	6000	-	-
Податкова накладна	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641	644	1000	-	-
Акт виконаних робіт	Виконано роботи зі створення НМА	154	371	5000	-	-
Бухгалтерська довідка	Списано податковий кредит з ПДВ	644	371	1000	-	-
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	—	09	5000	-	-

Продовження таблиці 2.12

1	2	3	4	5	6	7
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	5000	-	- *

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку операції з виготовлення об’єкта нематеріальних активів власними силами підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» наведено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – У фінансовому та податковому обліку операції з виготовлення об’єкта нематеріальних активів власними силами підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Накладна-вимога (ф. № М-11)	Списано вартість запасів, використаних при створенні НМА	154	209	2000	-	-2000
Відомість нарахування ЗП	Нараховано ЗП працівникам, які беруть участь у створенні НМА	154	661	3000	-	-
Відомість нарахування ЗП	Нараховано внески на обов’язкове страхування і до Пенсійного фонду	154	65	1200	-	-
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09	6200	-	-

Продовження таблиці 2.13

1	2	3	4	5	6	7
Відомість нарахування амортизації	Нараховано амортизацію на ОС, що використовуються при створенні НМА	154	13	1500	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	7700	-	-

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник платник ПДВ ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» наведено у табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник платник ПДВ ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дт	Кт		Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Бухгалтерська довідка	Сформовано статутний капітал, у розмірі оголошеному в засновницьких документах	46	40	50000	—	—
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано НМА як внесок у статутний фонд	154	46	5000	—	—
Податкова накладна	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	46	1000	—	—

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4	5	6	7
Платіжне доручення	Сплачено послуги, пов'язані з доведенням НМА до стану, придатного для використання	154	311	2000	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	7000	-	-

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник неплатник ПДВ наведено у табл. 2.15.

Таблиця 2.15 – У фінансовому та податковому обліку отримання нематеріального активу як внеску до статутного фонду, якщо засновник неплатник ПДВ

Первинні документи	Зміст господарської операції	Фінансовий облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дт	Кт		Дохід	Витрати
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано НМА як внесок до статутного фонду	154	46	6000	-	-
Платіжне доручення	Сплачено витрати у зв'язку з оформленням прав на ім'я одержувача	154	311	2000	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	НМА введено в господарський оборот	12	154	7000	-	-

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

У фінансовому та податковому обліку надходження комп'ютерної програми наведено у табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – У фінансовому та податковому обліку надходження комп'ютерної програми

Первинні документи	Зміст операції	Фінансовий облік		Сума, грн	Податковий облік	
		Дебет	Кредит		Дохід	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Платіжне доручення	Перераховано передоплату постачальнику за комп'ютерну програму (2400 грн.) і послуги з її установлення (60 грн.)	371	311	2460	-	-
Податкова накладна	Відображено податковий кредит за наявності податкової накладної від постачальника	641	644	410	-	-
Прибуткова накладна, акт приймання-передачі	Отримано носій з комп'ютерною програмою	154	631	2000	-	*
Бухгалтерська довідка	Списано раніше відображену суму ПДВ, що припадає на вартість програми	644	631	400	-	-
Акт виконаних послуг	Програму встановлено на комп'ютер	154	631	50	-	*
Бухгалтерська довідка	Списано раніше відображену суму ПДВ, що припадає на вартість послуг з установлення програми	644	631	10	-	-

Продовження таблиці 2.16

1	2	3	4	5	6	7
Бухгалтерська довідка	Зменшено залишок на забалансовому рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»	-	09	2050	-	-
Бухгалтерська довідка	Відображено залік заборгованостей	631	371	2460	-	-
Акт уведення в господарський оборот (типова форма № НА-1)	Програму введено в експлуатацію	127	154	2050	-	-
Відомість нарахування амортизації	Нараховано амортизацію в місяці, наступному за місяцем уведення в експлуатацію комп'ютерної програми (2050 грн. : 5 років : 12 міс. = 34,17 грн. щомісячно)	92	133	34,17	-	-
Бухгалтерська довідка	Списано витрати на фінансовий результат	791	92	34,17	-	-

Джерело: дані підприємства ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

2.3 Фінансовий аналіз ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Для аналізу фінансової звітності використовуємо бухгалтерську звітність підприємства та існуючу методику для проведення аналізу. Для оцінки фінансового стану ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» вибрати інструмент фінансового аналізу. Аналіз ліквідності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» за 2020-2023 роки наведено в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Аналіз ліквідності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» за 2020-2023 роки

Показник	Норматив	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт покриття	>1	0,910878	1,057255	1,593334	1,8449057
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,6	0,301057	0,3929423	0,820888	0,868522
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>=0,25	0,013345	0,0352461	0,270049	0,2098186
Чистий оборотний капітал, тис грн		-692791	419979	2732461	4600885

Продовження таблиці 2.17

Показник	Відхилення 2021р. від 2020р.		Відхилення 2022р. від 2021р.		Відхилення 2023р. від 2022р.	
	у сумі, грн	у відсотках, %	у сумі, грн	у відсотках, %	у сумі, грн	у відсотках, %
1	7	8	9	10	11	12
Коефіцієнт покриття	0,146377	16,06985	0,536079	50,70482	0,251572	15,789
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,091885	30,52084	0,427946	108,908	0,047634	5,802758
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,021901	164,1195	0,234803	666,1808	-0,06023	-22,3036
Чистий оборотний капітал, тис грн	1112770	-160,621	2312482	550,6185	1868424	68,3788

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Коефіцієнт покриття: у 2021 році показник перевищив нормативний рівень (>1), досягнувши 1,057 (+16,07% порівняно з 2020 роком). У 2022 році спостерігалося значне покращення до 1,593 (+50,70%), а у 2023 році коефіцієнт зріс до 1,845 (+15,79%). Це свідчить про зростаючу здатність компанії покривати свої поточні зобов’язання за рахунок оборотних активів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності: у 2021 році показник зріс до 0,393 (+30,52%), що перевищує нормативний рівень (>0,6) у 2022 році, досягнувши 0,821 (+108,91%). У 2023 році приріст сповільнився, і коефіцієнт становив 0,869 (+5,80%). Це позитивна тенденція, яка вказує на покращення здатності компанії швидко погашати короткострокові зобов’язання.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності: у 2021 році коефіцієнт зріс до 0,035 (+164,12%), а у 2022 році досягнув нормативного рівня 0,270 (+666,18%). Проте у 2023 році спостерігався спад до 0,210 (-22,30%). Хоча показник зменшився, він залишився в межах норми, що свідчить про достатню кількість ліквідних коштів.

Чистий оборотний капітал: у 2020 році мав негативне значення (-692 791 тис. грн), однак у 2021 році воно стало позитивним (+419 979 тис. грн, що на 160,62% більше). У 2022 році капітал зріс до 2 732 461 тис. грн (+550,62%), а у 2023 році – до 4 600 885 тис. грн (+68,38%). Це демонструє значне покращення фінансової стійкості компанії.

З проведеного аналізу можна побачити, що компанія значно покращила свої показники ліквідності за досліджуваний період. Найбільш помітне зростання спостерігалося у коефіцієнті покриття, швидкої ліквідності та чистому оборотному капіталі. У 2023 році коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився порівняно з 2022 роком, що вказує на зменшення доступних грошових коштів. Компанії необхідно зберігати баланс між збільшенням ліквідності та ефективним використанням коштів. ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» демонструє позитивну динаміку в управлінні ліквідністю. Однак для забезпечення фінансової стійкості в довгостроковій перспективі необхідно продовжувати моніторинг показників ліквідності, зокрема абсолютної ліквідності, і вживати заходів для її стабілізації.

Аналіз платоспроможності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» за 2020-2023 роки наведено у таблиці 2.18.

Таблиця 2.18 – Аналіз платоспроможності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» за 2020-2023 роки

Показник	Норматив	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт фінансової автономії	>=0,5	0,05313	0,0802184	0,302403	0,4030088
Коефіцієнт фінансування	< 1	19,82179	11,465968	2,306849	1,4813354
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>=0,1	-0,089122	0,057255	0,593334	0,8449057
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,2	-1,721447	0,6418184	1,163254	1,0953158

Продовження таблиці 2.18

Показник	Відхилення 2021р. від 2020р		Відхилення 2022р. від 2021р.		Відхилення 2023р. від 2022р.	
	у сумі, грн	у відсотках, %	у сумі, грн	у відсотках, %	у сумі, грн	у відсотках, %
1	7	8	9	10	11	12
Коефіцієнт фінансової автономії	0,027088	50,98541	0,222184	276,9742	0,100606	33,26894
Коефіцієнт фінансування	-8,35582	-42,1547	-9,15912	-79,8809	-0,82551	-35,7853
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,146377	-164,244	0,536079	936,3019	0,251572	42,39964
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2,363265	-137,284	0,521436	81,24352	-0,06794	-5,84038

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Коефіцієнт фінансової автономії: у 2020 році цей показник складав лише 0,053, що значно нижче нормативного значення (≥ 0,5). У 2021 році він зріс до 0,080 (+50,99%), у 2022 році досягнув 0,302 (+276,97%), а у 2023 році — 0,403 (+33,27%). Позитивна динаміка свідчить про поступове збільшення частки власного капіталу в структурі фінансування компанії, хоча рівень залишається нижче нормативу.

Коефіцієнт фінансування: протягом аналізованого періоду цей показник залишався вищим за нормативне значення (< 1), що свідчить про суттєву залежність компанії від позикових коштів. У 2020 році коефіцієнт становив 19,822, у 2021 році знизився до 11,466 (-42,15%), у 2022 році — до 2,307 (-79,88%), а у 2023 році досягнув 1,481 (-35,79%). Незважаючи на суттєве зниження, показник все ще перевищує норматив.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами: у 2020 році коефіцієнт був негативним (-0,089), що свідчить про дефіцит власних оборотних коштів. У 2021 році показник зріс до 0,057 (+164,24%), у 2022 році досягнув 0,593

(+936,30%), а у 2023 році – 0,845 (+42,40%). У 2022-2023 роках коефіцієнт перевищив нормативне значення, що свідчить про покращення забезпеченості оборотними засобами.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу: показник залишався від'ємним у 2020 році (-1,721), що свідчить про обмежену здатність компанії управляти власним капіталом. У 2021 році він зріс до 0,642, у 2022 році досягнув 1,163 (+81,24%), а у 2023 році знизився до 1,095 (-5,84%), що все ще вище нормативу (> 0,2).

Коефіцієнт фінансової автономії та забезпеченості власними оборотними засобами демонструють стабільне зростання, наближаючись до нормативного рівня. Коефіцієнт маневреності власного капіталу в останні два роки перевищив норматив. Коефіцієнт фінансування залишається вищим за одиницю, що вказує на високу залежність від позикових ресурсів.

Рівень фінансової автономії, хоча й покращується, все ще нижчий за норматив, що обмежує фінансову стійкість компанії.

Компанія поступово покращує свою платоспроможність, про що свідчить позитивна динаміка коефіцієнтів. Проте для досягнення фінансової стабільності необхідно продовжувати роботу над збільшенням частки власного капіталу та зменшенням залежності від зовнішнього фінансування.

Аналіз ділової активності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» за 2020-2023 роки наведено у таблиці 2.19.

Таблиця 2.19 – Аналіз ділової активності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» за 2020-2023 роки

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності активів	5,139266	2,6174325	3,246238	3,5084488
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	5,108844	2,7834686	4,446008	6,6306413
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	18,14702	8,9031245	10,633	11,298545
Строк погашення кредиторської заборгованості, дн	70,46603	129,33503	80,97151	54,293391

Продовження таблиці 2.19

1	2	3	4	5
Строк погашення дебіторської заборгованості, дн	19,83796	40,435243	33,85686	31,862511
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	8,212018	4,2833515	6,132241	7,1917535
Фондовіддача	60,75758	30,245872	34,89486	43,834126
Коефіцієнт віддачі власного капіталу	96,73019	38,964044	17,21288	9,744389

Продовження таблиці 2.19

Показник	Відхилення 2021р. від 2020р.		Відхилення 2022р. від 2021р.		Відхилення 2023р. від 2022р	
	у сумі, грн	у відсотках, %	у сумі, грн	у відсотках, %	у сумі, грн	у відсотках, %
1	6	7	8	9	10	11
Коефіцієнт оборотності активів	-2,52183	-49,0699	0,628806	24,02375	0,262211	8,077373
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	-2,32538	-45,5167	1,662539	59,72905	2,184633	49,13696
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	-9,2439	-50,9389	1,729874	19,42997	0,665546	6,259246
Строк погашення кредиторської заборгованості, дн	58,869	83,54237	-48,3635	-37,394	-26,6781	-32,9475
Строк погашення дебіторської заборгованості, дн	20,59728	103,8276	-6,57838	-16,2689	-1,99435	-5,89054
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	-3,92867	-47,8405	1,848889	43,16455	1,059512	17,27774
Фондовіддача	-30,5117	-50,2188	4,64899	15,37066	8,939264	25,61771
Коефіцієнт віддачі власного капіталу	-57,7661	-59,7188	-21,7512	-55,8237	-7,4685	-43,389

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Коефіцієнт оборотності активів: значення зменшилося з 5,139 у 2020 році до 3,508 у 2023 році (-31,7%). Основне зниження відбулося в 2021 році (-49,1%), що втратило про меншу ефективність використання активів для генерування доходів. У 2022 та 2023 роках показник продемонстрував помірне покращення (+8,1% у 2023 році разом з 2022 роком).

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості: у 2020 році показник становив 5,109, знизившись до 6,631 у 2023 році (+29,8%). Позитивна динаміка у 2022–2023 роках (+49,1%) показала про більш оперативне погашення боргів перед кредиторами.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості: коефіцієнт у 2020 році склав 18,147, але впав до 11,299 у 2023 році (-37,7%). різко зменшився у 2021 році (-50,9%), у 2022–2023 роках спостерігалося невелике покращення (+6,3% у 2023 році). Це засіб про стабілізацію обігу коштів, але на нижчому рівні.

Строк погашення кредиторської заборгованості: у 2020 році тривалість склала 70,47 днів, у 2023 році — 54,29 днів (-22,9%). Найбільше скорочення відбулося у 2023 році (-32,9%), що може свідчити про покращення умов взаємодії з постачальниками.

Строк погашення дебіторської заборгованості: зростання з 19,84 днів у 2020 році до 31,86 днів у 2023 році (+60,6%) вказує на підвищення обороту дебіторської заборгованості, що знижує швидкість обігу грошових коштів.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів: у 2020 році показник склав 8,212, а у 2023 році — 7,192 (-12,4%). Після різкого позитивного зниження у 2021 році (-47,8%) показник продемонстрував динаміку у 2022–2023 роках (+17,3% у 2023 році).

Фондовіддача: зниження з 60,758 у 2020 році до 43,834 у 2023 році (-27,8%) через зменшення ефективності використання основних засобів.

Коефіцієнти віддачі власного капіталу: показник суттєво знизився з 96,73% у 2020 році до 9,74% у 2023 році (-89,9%). Це вказує на значне зниження рентабельності власного капіталу.

У ході аналізу було проведено як позитивні, так і негативні тенденції. Позитивним є покращення строку погашення кредиторської заборгованості у 2023 році та зростання коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості, що сприяє ефективнішому управлінню боргами.

Серед негативних тенденцій можна виокремити зниження оборотності активів і матеріальних запасів, що вказує на зниження ефективності

використання ресурсів, збільшення строку погашення дебіторської заборгованості, що уповільнює обіг коштів та значне зниження фондовіддачі та віддачі власного капіталу, що впливає на зниження фінансової ефективності.

Аналіз рентабельності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» за 2020-2023 роки наведено у таблиці 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз рентабельності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ» за 2020-2023 роки

Показник	Норматив	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт рентабельності активів		0,019363	0,1341204	0,292655	0,202895
Рентабельність власного капіталу		0,36445	1,9965651	1,551779	0,563522
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	> 20%	0,003768	0,0512412	0,090152	0,0578304
Коефіцієнт рентабельності реалізації	> 30%	0,00000	0,06455	0,12288	0,07552

Продовження таблиці 2.20

Показник	Відхилення 2022р. від 2021р.		Відхилення 2022р. від 2021р.		Відхилення 2023р. від 2022р.	
	у сумі, грн	у відсотках, %	у сумі, грн	у відсотках, %	у сумі, грн	у відсотках, %
1	7	8	9	10	11	12
Коефіцієнт рентабельності активів	0,114757	592,6557	0,158535	118,2034	-0,08976	-30,671
Рентабельність власного капіталу	1,632115	447,8289	-0,44479	-22,2776	-0,98826	-63,6854
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,047474	1260,013	0,038911	75,9368	-0,03232	-35,8524
Коефіцієнт рентабельності реалізації	0,064552	!	0,058328	90,35849	-0,04736	-38,5401

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Коефіцієнт рентабельності активів: у 2020 році показник становив 0,019. У 2021 році зріс до 0,134 (+592,7%), що свідчить про значне підвищення

ефективності використання активів. У 2022 році він ще більше збільшився до 0,293 (+118,2%), але в 2023 році знизився до 0,203 (-30,7%), що вказує на зниження рентної активності в поточному році.

Рентабельність власного капіталу: у 2021 році показник різко зріс до 1,997 (+447,8% порівняно з 2020 роком), але почав поступово зменшуватися у 2022–2023 роках (1,552 у 2022 році та 0,564 у 2023 році). У 2023 році зниження становило -63,7% порівняно з попереднім роком, що може бути пов'язано з меншим прибутком або меншою ефективністю використання власного капіталу.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу: показник зріс із 0,00377 у 2020 році до 0,05124 у 2021 році (+1260,0%), що позначився на суттєве покращення використання власного капіталу. У 2023 році значення знизилося до 0,05783 (-35,9%), що все ще є меншим значенням із нормативом (>20%).

Коефіцієнт рентабельності реалізації: у 2021 році він становив 0,0646, що на 90,4% більше порівняно з 2020 роком. У 2022 році коефіцієнт зріс до 0,1229 (+90,4%), але втратився до 0,0755 у 2023 році (-38,5%). Це вказує на те, що частка прибутку в доходах зменшилася, можливо, через зростання витрат.

Спостерігається зростання показників рентабельності в 2021–2022 роках, у 2023 році відбулося їх зниження, що може свідчити про вплив зовнішніх факторів або неефективне управління витратами.

Таким чином, облік ІТ-продукту у продуктовій ІТ-компанії ведеться за дебетом субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», а саме усі витрати, які пов'язані з виготовленням ІТ-продукту відповідно до п. 11 НП(С)БО 8. Витрати на заробітну плату працівників та гіг-спеціалістів (Дт 154, Кт 661), нарахування ЄСВ на фонд оплати праці (Дт 154, Кт 651); витрати на матеріали, які були використані на розробку ІТ-продукту (Дт 154, Кт 201), амортизація, нарахована на комп'ютерне обладнання при розробки ІТ-продукту (Дт 154, Кт 131) та інші.

Коефіцієнт рентабельності активів: у 2020 році показник становив 0,019. У 2021 році зріс до 0,134 (+592,7%), що свідчить про значне підвищення ефективності використання активів. У 2022 році він ще більше збільшився до

0,293 (+118,2%), але в 2023 році знизився до 0,203 (-30,7%), що вказує на зниження рентної активності в поточному році. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу: показник зріс із 0,00377 у 2020 році до 0,05124 у 2021 році (+1260,0%), що позначився на суттєве покращення використання власного капіталу. У 2023 році значення знизилося до 0,05783 (-35,9%), що все ще є меншим значенням із нормативом (>20%).

3 ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НАДХОДЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

3.1 Аудит надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Метою аудиту нематеріальних активів є встановлення доцільності, достовірності і законності здійснених операцій з надходження та вибуття нематеріальних активів підприємства і правильності їх відображення в обліку.

Завдання проведення аудиту нематеріальних активів: оцінити стан операцій аналітичного та синтетичного обліку надходження та вибуття нематеріальних активів, які здійснювало підприємство за період, що перевіряється; виконати перевірку правильності та своєчасності відображення в обліку надходження та вибуття нематеріальних активів; здійснити перевірку порядку ведення обліку надходження та вибуття нематеріальних активів, згідно до вимог нормативних документів. Анкету внутрішнього контролю нематеріальних активів подано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Анкета внутрішнього контролю операцій нематеріальних активів

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Інформація відсутня	Так	Ні	Примітки
1	2	3	4	5	6
1	Скільки років Ви працюєте на підприємстві? 0-1				
	1-5				
	5 і більше				
2	Надходження нематеріальних активів на підприємство оформляється: - Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма № НА-1) - Інвентарна картка обліку об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма № НА-2).				

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6
3	Хто повинен підписувати документи на дозвіл про створення нематеріального: - керівник;				
	- головний бухгалтер;				
	- одержувач;				
	- керівник комісії?				
4	Чи закріплені нематеріальні активи за матеріально відповідальними особами у місцях їх експлуатації?				
5	Хто встановлює реальну вартість нематеріальних активів: - комісія, призначена керівником;				
	- головний інженер;				
	- головний бухгалтер;				
	- інвентаризаційна комісія?				
6	На якому рахунку обліковуються нематеріальні активи: - 20;				
	- 10;				
	- 12;				
	- 28.				
7	Як відображається в обліку надходження нематеріальних активів від постачальника: - Д-т 12 К-т 685				
	- Д-т 154 К-т 631				
	- Д-т 154 К-т 361				
8	Як відображається введення в експлуатацію об`єкта нематеріальних активів: - Д-т 154 К-т 12				
	- Д-т 154 К-т 131				
	- Д-т 12 К-т 154				
9	Первісна вартість нематеріальних активів, створених господарським способом: - дорівнює справедливій вартості;				
	- дорівнює залишковій вартості;				
	- визначається як сума витрат, безпосередньо пов’язаних із їх створенням?				
10	На якому рахунку обліковується «Капітальне будівництво»: - 152				
	- 154				
	- 151				
11	Як ведеться облік нематеріальних активів: - вручну;				
	- автоматизовано;				
	- комбіновано?				

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6
12	Як відображається отримання об`єкта нематеріальні активи як внесок до статутного капіталу? - Д-т 46 К-т 154				
	- Д-т 154 К-т 46				
	- Д-т 152 К-т 46				

Джерело: проведена аудиторська перевірка на підставі методики [68]

Наступним етапом після одержання, в процесі попереднього планування даних про підприємство, та проведення анкетування співробітників із зазначеної теми, аудитор приступає до розробки загального плану аудиту нематеріальних активів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Загальний план проведення аудиту нематеріальних активів

Етап аудиторської перевірки	Завдання	Аудиторські процедури	Термін прове-дення	Вик она вці
1	2	3	4	5
Підготовчий	Планування аудиторської перевірки надходження нематеріальних активів, проведення тестів внутрішнього контролю. Складання програми аудиту надходження нематеріальних активів	Опитування й тестування персоналу; вивчення матеріалів попередньої перевірки та спостереження		
Основний	Впевнитись у наявності нематеріальних активів, прийнятих до обліку Впевнитись у правильності віднесення активів до нематеріальних активів Впевнитись в правильності оцінки нематеріальних активів при надходженні Впевнитись у правильності віднесення нематеріальних активів до відповідних субрахунків Впевнитись у правильності оформлення первинних документів з нематеріальних активів	Фактична перевірка надходження нематеріальних активів Перевірка правильності відображення вартості нематеріальних активів у Балансі Проведення підрахунків та співставлення даних аналітичного та синтетичного		

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5
	Впевнитись у правильності складання Балансу з обліку нематеріальних активів Впевнитись в правильності, повноті та своєчасності обліку надходження нематеріальних активів Впевнитись у правильності встановлення строку корисного використання об`єктів нематеріальних активів Впевнитись у правильності кореспонденції рахунків з нематеріальних активів	обліку надходження нематеріальних активів з даними рахунків Головної книги Перевірка правильності віднесення надходження нематеріальних активів на відповідні рахунки обліку		
Заключний	Підготовка та складання аудиторського звіту та ознайомлення зі звітом керівництва Виявлення слабких ділянок обліку надходження нематеріальних активів та впровадження процедур покращення обліку	Обробка отриманих даних в ході перевірки шляхом систематизації отриманої інформації		

Джерело: проведена аудиторська перевірка на підставі методики [68]

Програму аудиту нематеріальних активів наведено в таблиці 3.3.

Для вирішення поставлених завдань аудиту нематеріальних активів використовуємо робочі документи аудитора (табл. 3.4 –3.7), які на думку авторів стануть обґрунтованими доказами якісного проведення аудиту нематеріальних активів.

Висновки за робочим документом НМА-1: перевірка фактичної наявності нематеріальних активів встановила відсутність інвентарного номеру, невідповідність даних підприємства і аудиту на одне програмне забезпечення та 20 000 грн.

Висновки за робочим документом НМА-2: перевірка правомірності віднесення активів підприємства до нематеріальних активів встановило відсутність дати та номера акту, за даними підприємства від даних аудиту на 20000 грн, та неправомірне віднесення до нематеріальних активів.

Таблиця 3.3 − Програма аудиту нематеріальних активів

№ з/п	Мета	Критерії якості	Перелік аудиторських процедур	Аудиторські докази	Метод перевірки	Код робочого документу	Термін проведення	Виконавець	Примітки
1	Впевнитись у наявності нематеріальних активів, прийнятих до обліку	А, Б, Г, Є, Е	Вибіркова інвентаризація нематеріальних активів	Інвентаризаційні відомості, описи, інвентарні картки	Співставлення, спостереження, документальна перевірка	НМА-1			
2	Перевірити правомірність віднесення активів до нематеріальних активів	Б, Г	Визначення правомірності віднесення активів до нематеріальних активів	Наказ про облікову політику, розрахунки первісної вартості нематеріальних активів	Документальна, нормативно-правова, аналітична перевірка	НМА-2			
3	Впевнитись в правильності оцінки нематеріальних активів при надходженні	Б, Г	Перевірка оцінки нематеріальних активів	Наказ про облікову політику, розрахунки первісної вартості нематеріальних активів	Документальна, нормативно-правова, аналітична перевірка	НМА-3			
4	Впевнитись у правильності віднесення нематеріальних активів до відповідних субрахунків	А, Б, В, Г, Д	Перевірка правильність віднесення нематеріальних активів до субрахунків	Наказ про облікову політику, План рахунків бухгалтерського обліку	Документальна, по суті, арифметична, вибіркова	НМА-4			
Критерії якості аудиторської перевірки: наявність - А; правдивість – Б; права та зобов'язання – В; повнота – Г; вимірювання – Д; оцінку вартості – Е; подання і розкриття – Є.									

Джерело: проведена аудиторська перевірка на підставі методики [68]

Таблиця 3.4 – Робочий документ аудитора НМА-1 – перевірка фактичної наявності нематеріальних активів

№ з/п	Найменування об`єкта ОЗ	Інвентарний №	За даними підприємства		За даними аудиту		Відхилення		Примітки
			кількість шт.	вартість грн	кількість шт.	вартість грн	кількість шт.	Вартість, грн	
1	Програмне забезпечення	-	3	60000	2	40000	1	20000	

Джерело: проведена аудиторська перевірка на підставі методики [68]

Таблиця 3.5–Робочий документ аудитора НМА-2 – перевірка правомірності віднесення активів підприємства до нематеріальних активів

Дата акта прийман-ня	№ акта	Найменування об`єкта нематеріальних активів	Критерії віднесення активів до НМА		Не визнаються нематеріальним активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені:		Відхилення	Характер порушення
			Немонетарний актив, який немає матеріальної форми та може бути ідентифікований		- витрати на дослідження; - витрати на підготовку і перепідготовку кадрів; - витрати на рекламу та просування продукції на ринку; - витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємства бо їх частини; -витрати на підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і витрати на створення торгових марок(товарних знаків).			
			За даними підприємства, років	За даними аудиту, років	За даними підприємства, грн.	За даними аудиту, грн.		
-	-	Лізенції	60000	40000	20000	-	20000	

Джерело: проведена аудиторська перевірка на підставі методики [68]

Таблиця 3.6 – Робочий документ аудитора НМА-3 – перевірка правильності оцінки нематеріальних активів при надходженні

Напрям надходження	За даними підприємства	За даними аудиту		Відхи-лення
		Формування первісної вартості нематеріальних активів	Сума, грн	
При придбанні у постачальника	24000	Первісна вартість придбаного нематеріального активу складається з ціни (вартості) придбання (крім отриманих торговельних знижок), мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням достану, у якому він придатний для використання за призначенням.	20000	-4000

Джерело: проведена аудиторська перевірка на підставі методики [68]

Висновки за робочим документом НМА-3: перевірка правильності оцінки нематеріальних активів при надходженні встановило завишення первісної вартості на 4000 грн.

Таблиця 3.7 – Робочий документ аудитора НМА-4 – перевірка правильності віднесення нематеріальних активів до субрахунків

Субрахунки	За даними підприємства, грн	За даними аудиту, грн	Відхилення, грн
125 «Авторське право та суміжні з ним права»	60000	50000	10000

Джерело: проведена аудиторська перевірка на підставі методики [68]

Висновки за робочим документом НМА-4: перевірка правильності віднесення нематеріальних активів до субрахунків встановила невідповідність даних з авторського права та суміжних з ним прав підприємства з даними аудитора на 10000 грн.

Звіт про перевірку

У ході проведення аудита ми використовували принципи зустрічної перевірки і брали до уваги тільки істотні помилки. Нами зібрано, досить матеріалу для аудиторського висновку.

Документи, подані на перевірку:

- первинні документи за 2023 рік.

Питання, винесені на рішення аудиторського контролю:

- вибіркова інвентаризація нематеріальних активів;
- визначення правомірності віднесення активів до нематеріальних активів;
- перевірка оцінки нематеріальних активів;
- перевірка правильність віднесення нематеріальних активів до субрахунків.

Порушення, виявлені в ході перевірки ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»:

1. Перевірка фактичної наявності нематеріальних активів встановила відсутність інвентарного номеру, невідповідність даних підприємства і аудиту на одне програмне забезпечення та 20 000 грн.

2. Перевірка правомірності віднесення активів підприємства до нематеріальних активів встановило відсутність дати та номера акту, за даними підприємства від даних аудиту на 20000 грн, та неправомірне віднесення до нематеріальних активів.

3. Перевірка правильності оцінки нематеріальних активів при надходженні встановило завишення первісної вартості на 4000 грн.

4. Перевірка правильності віднесення нематеріальних активів до субрахунків встановила невідповідність даних з авторського права та суміжних з ним прав підприємства з даними аудитора на 10000 грн.

Висновки за результатами перевірки:

Облік ведеться з порушенням вимог НП(С)БО «Нематеріальні активі».

3.2 Шляхи щодо удосконалення організації обліку надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

З розвитком ІТ-технологій використання ІТ продуктів не стоїть на місті, а відбувається постійна розробка нового програмного забезпечення. У процесі

експлуатації на нематеріальні активи, пов'язані з комп'ютерними програмами впливають фізичний та моральний знос. Застаріли програмні продукти підлягають своєчасному списанню.

Для підвищення ефективності управління підприємством удосконалена організація облікового процесу нематеріальних активів, а саме розроблені до Акту вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів: графік документообігу (табл. 3.8), зведений графік документообігу (табл. 3.9), операграма (табл. 3.10).

Таблиця 3.8 – Графік документообігу Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів

№	Назва документа	Хто подає документ	Термін подання	Порядок подання	Кому подається	Термін перевірки документів
1	Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	Комісія подає бухгалтеру	Під час прийому або передачі	Бухгалтер, головному бухгалтер	бухгалтерію	Протягом робочого дня оформлення

Джерело: запропоновано для використання на ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Таблиця 3.9 – Зведений графік документообігу Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів

Найменування документу		Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів
1	2	3
Створення документу	Кількість примірників	2
	Відповідальність за виписку	Члени комісії, головний спеціаліст
	Відповідальність за оформлення	Члени комісії, головний спеціаліст
	відповідальність за виконання	Голова комісії
	Строк виконання	Під час прийому або передачі
Перевірка документів	Відповідальний за перевірку	Головний бухгалтер
	Хто надає	бухгалтер
	Порядок надання	бухгалтер
	Строк надання	до 28 числа

Продовження таблиці 3.9

1	2	3
Обробка документів	Хто виконує	бухгалтер
	Строк виконання	1 день
Передача до архіву підприємства	Хто виконує	бухгалтер
	Строк виконання	По закінченню звітного періоду

Джерело: запропоновано для використання ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Таблиця 3.10 – Операграма Акту вибуття (ліквідації) об’єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів

Операція	Комісія	Керівник	Головний бухгалтер	Бухгалтер	Відповідальна особа за НА
Створення наказу					
Оформлення протоколу					
розпорядження про виведення об’єкта НА з експлуатації					
огляд об’єкта НА					
Підписання акту головою і членами комісії, а також особою, відповідальною за використання НА,					
Затвердження акту					
перший примірник акту					
другий примірник акту					

Джерело: запропоновано для використання на ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований.

Первинні документи необхідні для відображення інформації про здійсненні господарські операції у регістрах бухгалтерського обліку, вони повинні містити достовірні дані і складатися в момент здійснення

господарської операції або безпосередньо після її закінчення.

Графік документообігу – це затверджений порядок обробки інформації, яка подана в первинних документів.

Операграма – організаційний документ, що регламентує процес опрацювання вхідних або вихідних документів, складений за допомогою таблиці, рядки якої відведено для позначення операцій з обліку, реєстрації, погодження, а колонки (графи) – для зазначення відповідальних виконавців.

Отже, удосконалена організація облікового процесу нематеріального активу на прикладі форми Акту вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів розроблені наступні форми: графік документообігу, зведений графік документообігу, операграма. Запропоновані форми документів знизять вірогідність помилок в організації обліку, прискорять рух документів та підвищать ефективність управління підприємством.

Для обліку надходження нематеріальних активів відсутні первинні документи, а данні та відповідні розрахунки відображаються у довідках бухгалтерії, але це не зручно і витрачається багато зайвого часу. Для удосконалення обліку запропоновані відомості відображення надходження нематеріальних активів, а саме: від постачальника, безплатно отримані, в обмін на подібний актив та на неподібний актив, що наведені у таблицях 3.11-3.14.

Таблиця 3.11 – Відомість надходження нематеріальних активів від постачальника

Найменування НМА	ціна (вартість) придбання	торговельна знижка	мито	непрямі податки	витрати на встановлення	витрати на доставку	Первісна вартість НМА

Джерело: складено автором

Таблиця 3.12 – Відомість надходження безплатно отриманого нематеріального активу

Найменування НМА	Справедлива вартість на дату отримання НМА	мито	непрямі податки	витрати на встановлення	витрати на доставку	Первісна вартість НМА

Джерело: складено автором

Таблиця 3.13 – Відомість надходження нематеріального активу в обмін на подібний актив

Найменування НМА	Первісна вартість НМА	Амортизація НМА	Залишкова вартість переданого НМА	Справедлива вартість переданого НМА	Різниця між справедливою та залишковою вартістю НМА (включення до фінансових результатів)	Первісна вартість НМА

Джерело: складено автором

Таблиця 3.14 – Відомість надходження нематеріального активу в обмін на неподібний актив

Найменування НМА	Первісна вартість НМА	Амортизація НМА	Залишкова вартість переданого НМА	Справедлива вартість переданого НМА	Доплата грошовими коштами різниці у вартості НМА	Первісна вартість НМА

Джерело: складено автором

Отже, для удосконалення обліку запропоновані відомості надходження нематеріальних активів, а саме: від постачальника, безплатно отримані, в обмін на подібний актив та на неподібний актив. Це прискорить розрахунки відображення в обліку, розроблені шаблони документів зменшать вірогідність помилок в обліку, необґрунтованого оприбуткування нематеріальних активів,

допоможуть підприємству підвищити якість облікового процесу, обліку податків та складання податкової звітності.

3.3 Шляхи щодо удосконалення аудиту надходження нематеріальних активів ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»

Метою аудиту надходження нематеріальних активів є дослідження правильності надходження та оприбуткування нематеріальних активів, а також правильності первісної оцінки, відображення в обліку й звітності.

Завдання аудиту надходження нематеріальних активів полягають у перевірці правильності відображення надходження нематеріальних активів, а саме: від постачальника, безплатно отриманого, в обмін на подібний актив та на неподібний актив.

Тест внутрішнього контролю надходження нематеріальних активів подано в таблиці 3.15.

Таблиця 3.15 – Тест внутрішнього контролю надходження нематеріальних активів

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			
		Інформація відсутня	Так	Ні	Примітки
1	2	3	4	5	6
1	Які види нематеріальних активів надходять на Ваше підприємство: - права користування природними ресурсами; - права користування майном; - права на комерційні позначення; - права на об'єкти промислової власності; - авторське право та суміжні з ним права; - інші нематеріальні активи?				
2	На Вашому підприємстві капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося, то вони відносяться до:				

Продовження таблиці 3.15

1	2	3	4	5	6
	- нематеріальних активів; - капітальних інвестицій; - фінансових інвестицій; - необоротних активів?				
3	Якщо нематеріальний актив не відповідає вказаним критеріям визнання, то витрати, пов'язані з його придбанням чи створенням на Вашому підприємстві визнаються: - витратами того звітного періоду, протягом якого вони були здійснені без визнання таких витрат у майбутньому нематеріальним активом; - відносяться до капітальних інвестицій; - визнаються витратами на дослідження та розробку?				
4	Чи є активний ринок з нематеріальних активів, які є на Вашому підприємстві?				
5	На Вашому підприємстві не визнаються нематеріальним активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були віднесені до: - витрати на дослідження; - витрати на підготовку і перепідготовку кадрів; - витрати на рекламу та просування продукції на ринку; - витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємств або їх частини; - витрати на підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і витрати на створення торгових марок (товарних знаків)?				
6	На Вашому підприємстві нематеріальний актив, отриманий в результаті розробки, відображають в балансі за умовами, якщо має: - намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, у якому він придатний для реалізації або використання; - можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації або використання нематеріального активу; - інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою нематеріального активу?				
7	На Вашому підприємстві придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі, якщо: - існує імовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням; - його вартість може бути достовірно визначена; - завжди відображається?				

Продовження таблиці 3.15

1	2	3	4	5	6
8	За якою вартістю зараховуються на баланс підприємства придбані (створені) нематеріальні активи за: - первісною вартістю; - справедливою вартістю?				
9	З чого складається на Вашому підприємстві первісна вартість придбаного нематеріального активу: - з ціни (вартості) придбання; -отриманих торговельних знижок; - мита; - непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню; - інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, у якому він придатний для використання за призначенням.				
10	За якою вартістю зараховуються на баланс підприємства нематеріальний актив в обмін на подібний актив: - первісною вартістю нематеріального активу; - залишковою вартістю переданого нематеріального активу; - справедлива вартість із включенням різниці до фінансових результатів (витрат) звітного періоду.				
11	За якою вартістю зараховуються на баланс підприємства нематеріальний актив, придбаний в обмін на неподібний актив: - первісною вартістю нематеріального активу; - справедливою вартістю переданого нематеріального активу; - справедливою вартістю переданого нематеріального активу, збільшеною (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.				
12	За якою вартістю зараховуються на баланс підприємства безоплатно отриманий нематеріальний актив: - первісною вартістю; - справедливою вартістю?				
13	За якою вартістю зараховуються на баланс підприємства нематеріальний актив, що внесений до статутний капітал підприємства: - первісною вартістю; - справедливою вартістю; - справедливою вартістю, яка погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх з урахуванням витрат?				

Продовження таблиці 3.15

1	2	3	4	5	6
14	Що включає первісна вартість нематеріального активу, створеного підприємством: - прямі витрати на оплату праці; - прямі матеріальні витрати; - інші витрати, безпосередньо пов'язані із створенням цього нематеріального активу та приведенням його до стану придатності для використання за призначенням?				
15	Як визначається первісна вартість окремого об'єкта нематеріального активу, сплачених загальною сумою: - шляхом розподілу сплаченої суми пропорційно до справедливої вартості кожного з придбаних об'єктів; - сумою нарахованих витрат?				

Джерело: складено автором

Одержавши в процесі попереднього планування дані про підприємство, аудитор приступає до розробки загального плану аудиту надходження нематеріальних активів (табл. 3.16). Загальний план аудиту надходження нематеріальних активів є документом організаційно-методологічного характеру. План складається з переліку робіт на декілька етапах і строків їх виконання із зазначенням виконавців.

Таблиця 3.16 – Загальний план проведення аудиту надходження нематеріальних активів

Етап перевірки	Процедури перевірки	Період проведення	Виконавці
Підготовчий	Знайомство з бізнесом клієнта, планування проведення перевірки надходження нематеріальних активів		
Основний	Перевірка надходження нематеріальних активів від постачальника Перевірка надходження безплатно отриманого нематеріального активу Перевірка надходження нематеріального активу в обмін на подібний актив Перевірка надходження нематеріального активу в обмін на неподібний актив		
Завершальний	Складання звіту за результатами перевірки надходження нематеріального активу		

Джерело: складено автором

Програму аудиту надходження нематеріальних активів наведено в таблиці 3.17. Для вирішення поставлених завдань аудиту надходження нематеріальних активів пропонуємо робочі документи (табл. 3.18-3.21), які на думку авторів стануть обґрунтованими доказами якісного проведення перевірки.

Таблиця 3.18 – Робочий документ НА-1 – Перевірка надходження нематеріальних активів від постачальника

Найменування НМА	За даними підприємства	За даними аудиту							Відхилення
		Ціна (вартість) придбання	Торговельна знижка	Мито	Непрямі податки (акцизни й)	Витрати на встановлення	Витрати на доставку	Первісна вартість нма	

Джерело: складено автором

Таблиця 3.19 – Робочий документ НА-2 – Перевірка надходження безплатно отриманого нематеріального активу

Найменування НМА	За даними підприємства	За даними аудиту						Відхилення
		Справедлива вартість на дату отримання НМА	Мито	Непрямі податки	Витрати на встановлення	Витрати на доставку	Первісна вартість НМА	

Джерело: складено автором

Таблиця 3.17 – Програма аудиту надходження нематеріальних активів

№	Мета	Перелік процедур контролю	Критерії якості	Метод перевірки	Код робочого документа	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Впевнитись у правильності надходження нематеріальних активів від постачальника	Перевірка надходження нематеріальних активів від постачальника	А, Б, В, Г, Е	Документальний, арифметичний, по суті, суцільний	НА-1			
2	Впевнитись у правильності надходження безплатно отриманого нематеріального активу	Перевірка надходження безплатно отриманого нематеріального активу	А, Б, В, Г, Е	Документальний, арифметичний, по суті, вибірковий	НА-2			
3	Впевнитись у правильності надходження нематеріального активу обмін на подібний актив	Перевірка надходження нематеріального активу в обмін на подібний актив	А, Б, В, Г, Е	Документальний, по суті, арифметичний, вибірковий	НА-3			

Продовження таблиці 3.17

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	Впевнитись у правильності надходження нематеріального активу обмін на подібний актив	Перевірка надходження нематеріального активу в обмін на неподібний актив	А, Б, В, Г, Е, Є	Документальний, формальний, по суті, арифметичний, вибірковий	НА-4			
Критерії якості перевірки: наявність - А; правдивість – Б; права та зобов'язання – В; повнота – Г; вимірювання – Д; оцінку вартості – Е; подання і розкриття – Є.								

Джерело: складено автором

Таблиця 3.20 – Робочий документ НА-3 – Перевірка надходження нематеріального активу в обмін на подібний актив

Найменування НМА	За даними підприємства	За даними аудиту						Відхилення
		Первісна вартість НМА	Амортизація НМА	Залишкова вартість переданого НМА	Справедлива вартість переданого НМА	Різниця між справедливою та залишковою вартістю НМА (включення до фінансових результатів)	Первісна вартість НМА	

Джерело: складено автором

Таблиця 3.21 – Робочий документ НА-4 - Перевірка надходження нематеріального активу в обмін на неподібний актив

Найменування НМА	За даними підприємства	За даними аудиту						Відхилення
		Первісна вартість НМА	Амортизація НМА	Залишкова вартість переданого НМА	Справедлива вартість переданого НМА	Доплата грошовими коштами різниці у вартості НМА	Первісна вартість НМА	

Джерело: складено автором

Отже, у роботі розроблена методика проведення аудиту надходження нематеріальних активів, яка на відміну від існуючих включає: тест внутрішнього контролю, загальний план, програму, робочі документи. Запропонована програма перевірки надасть змогу аудитору охопити всі аспекти обліку нематеріальних активів на підприємстві, дослідити правильність відображення в обліку, вчасно виявити порушення, уникнути незаконного списання знищених активів, провести ефективну перевірку.

Таким чином, питання, винесені на рішення внутрішнього контролю:

вибіркова інвентаризація нематеріальних активів, визначення правомірності віднесення активів до нематеріальних активів, перевірка оцінки нематеріальних активів, перевірка правильність віднесення нематеріальних активів до субрахунків.

Порушення, виявлені в ході перевірки ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»: 1) перевірка фактичної наявності нематеріальних активів встановила відсутність інвентарного номеру, невідповідність даних підприємства і аудиту на одне програмне забезпечення та 20 000 грн; 2) перевірка правомірності віднесення активів підприємства до нематеріальних активів встановило відсутність дати та номера акту, за даними підприємства від даних аудиту на 20000 грн, та неправомірне віднесення до нематеріальних активів; 3) перевірка правильності оцінки нематеріальних активів при надходженні встановило завишення первісної вартості на 4000 грн; 4) перевірка правильності віднесення нематеріальних активів до субрахунків встановила невідповідність даних з авторського права та суміжних з ним прав підприємства з даними аудитора на 10000 грн.

Для удосконалення обліку запропоновані відомості надходження нематеріальних активів, а саме: від постачальника, безплатно отримані, в обмін на подібний актив та на неподібний актив. Це прискорить розрахунки відображення в обліку, розроблені шаблони документів зменшать вірогідність помилок в обліку, необґрунтованого оприбуткування нематеріальних активів, допоможуть підприємству підвищити якість облікового процесу, обліку податків та складання податкової звітності.

У роботі розроблена методика проведення аудиту надходження нематеріальних активів, яка на відміну від існуючих включає: тест внутрішнього контролю, загальний план, програму, робочі документи. Запропонована програма перевірки надасть змогу аудитору охопити всі аспекти обліку нематеріальних активів на підприємстві, дослідити правильність відображення в обліку, вчасно виявити порушення, уникнути незаконного списання знищених активів, провести ефективну перевірку.

ВИСНОВКИ

Нематеріальним активом є немонетарний актив, що не має матеріальної форми, може бути ідентифіковано і утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (чи одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях або для надання в оренду іншим особам.

В Наказі про облікову політику, вказують наступні важливі моменти з організації обліку нематеріальних активів: порядок віднесення об'єктів до нематеріальних активів; порядок оцінки нематеріальних активів; строки корисного використання того чи іншого активу; список осіб, які несуть відповідальність за збереження інформації про нематеріальні активи; метод та порядок нарахування їх амортизації; основні первинні документи, якими передбачається оформлення - надходження та рух нематеріальних активів тощо.

Надходження нематеріальних активів відображається на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів, на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» відображаються витрати підприємства на придбання або створення власними силами активів, облік яких ведеться на рахунку 12 «Нематеріальні активи», що призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів.

Під час проведення аудиту нематеріальних активів необхідно виконати ряд завдань, до яких можна віднести: перевірка положень облікової політики в частині обліку нематеріальних активів; перевірка наявності та застосування системи внутрішнього контролю на підприємстві; фактична перевірка наявності нематеріальних активів і перевірка наявності підтверджуючих документів власності на наявні на підприємстві нематеріальні активи; перевірка правильності відображення в бухгалтерському обліку надходження,

переоцінки, вибуття нематеріальних активів; здійснення перевірки щодо дотримання нормативного законодавства під час здійснення операцій з нематеріальними активами; зіставлення фактичних показників даним синтетичного і аналітичного обліку нематеріальних активів та їх зносу із записами регістрів обліку та фінансової звітності; перевірка правильності нарахування амортизації на нематеріальні активи; перевірка приміток до річної фінансової звітності щодо розкриття інформації про нематеріальні активи.

Облік ІТ-продукту у продуктовій ІТ-компанії ведеться за дебетом субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», а саме усі витрати, які пов’язані з виготовленням ІТ-продукту відповідно до п. 11 НП(С)БО 8. Витрати на заробітну плату працівників та гіг-спеціалістів (Дт 154, Кт 661), нарахування ЄСВ на фонд оплати праці (Дт 154, Кт 651); витрати на матеріали, які були використані на розробку ІТ-продукту (Дт 154, Кт 201), амортизація, нарахована на комп’ютерне обладнання при розробки ІТ-продукту (Дт 154, Кт 131) та інші.

Коефіцієнт рентабельності активів: у 2020 році показник становив 0,019. У 2021 році зріс до 0,134 (+592,7%), що свідчить про значне підвищення ефективності використання активів. У 2022 році він ще більше збільшився до 0,293 (+118,2%), але в 2023 році знизився до 0,203 (-30,7%), що вказує на зниження рентної активності в поточному році. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу: показник зріс із 0,00377 у 2020 році до 0,05124 у 2021 році (+1260,0%), що позначився на суттєве покращення використання власного капіталу. У 2023 році значення знизилося до 0,05783 (-35,9%), що все ще є меншим значенням із нормативом (>20%).

Питання, які винесені на аудиторську перевірку: вибіркова інвентаризація нематеріальних активів, визначення правомірності віднесення активів до нематеріальних активів, перевірка оцінки нематеріальних активів, перевірка правильність віднесення нематеріальних активів до субрахунків.

Порушення, виявлені в ході перевірки ТОВ «АЛЕКСБУД ІНЖИНІРИНГ»: 1) перевірка фактичної наявності нематеріальних активів встановила відсутність інвентарного номеру, невідповідність даних підприємства і аудиту на одне програмне забезпечення та 20 000 грн; 2) перевірка правомірності віднесення активів підприємства до нематеріальних активів встановило відсутність дати та номера акту, за даними підприємства від даних аудиту на 20000 грн, та неправомірне віднесення до нематеріальних активів; 3) перевірка правильності оцінки нематеріальних активів при надходженні встановило завишення первісної вартості на 4000 грн; 4) перевірка правильності віднесення нематеріальних активів до субрахунків встановила невідповідність даних з авторського права та суміжних з ним прав підприємства з даними аудитора на 10000 грн.

Для удосконалення обліку запропоновані відомості надходження нематеріальних активів, а саме: від постачальника, безплатно отримані, в обмін на подібний актив та на неподібний актив. Це прискорить розрахунки відображення в обліку, розроблені шаблони документів зменшать вірогідність помилок в обліку, необґрунтованого оприбуткування нематеріальних активів, допоможуть підприємству підвищити якість облікового процесу, обліку податків та складання податкової звітності.

У роботі розроблена методика проведення аудиту надходження нематеріальних активів, яка на відміну від існуючих включає: тест внутрішнього контролю, загальний план, програму, робочі документи. Запропонована програма перевірки надасть змогу аудитору охопити всі аспекти обліку нематеріальних активів на підприємстві, дослідити правильність відображення в обліку, вчасно виявити порушення, уникнути незаконного списання знищених активів, провести ефективну перевірку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Водний кодекс України : Закон України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 28.09.2024).

2. Державні стандарти України (ДСТУ). URL: https://ukrpatent.org/uk/articles/dstu (дата звернення: 28.09.2024).

3. ДСТУ 3574-97 Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення. [Чинний від 1998-01-01]. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=65476 (дата звернення: 28.09.2024).

4. ДСТУ 3575-97 Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення. [Чинний від 1998-01-01]. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=54743 (дата звернення: 28.09.2024).

5. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text (дата звернення: 28.09.2024).

6. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text (дата звернення: 28.09.2024).

7. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text (дата звернення: 28.09.2024).

8. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилятів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального : Закон України від 19.12.95 р. № 481/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 28.09.2024).

9. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text (дата звернення: 28.09.2024).

10. Про охорону прав на зазначення походження товарів : Закон України від 16.06.1999 р. № 752-XIV. URL: https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/uk/ua/ua010uk.html (дата звернення: 28.09.2024).

11. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text (дата звернення: 28.09.2024).

12. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних : Закон України від 23.03.2000 р. № 1587-III URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t001587?an=114&ed=2001_04_05#:~:text=23%20%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%8F%202000%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%0AN%201587%2DIII%C2%A0 (дата звернення: 28.09.2024).

13. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України від 05.11.1997 р. № 621/97-ВР. URL: https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/uk/ua/ua004uk.html (дата звернення: 28.09.2024).

14. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text (дата звернення: 28.09.2024).

15. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text (дата звернення: 28.09.2024).

16. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text (дата

звернення: 28.09.2024).

17. Кодекс України про надра : Закон України від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 28.09.2024).

18. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 28.09.2024).

19. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 28.09.2024).

20. Лісовий кодекс України : Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text (дата звернення: 28.09.2024).

21. Щодо вартості права користування земельною ділянкою : Лист Міністерства фінансів України від 05.02.2008 р. № 31-34000-10-16/2862. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2862201-08#Text (дата звернення: 28.09.2024).

22. Щодо відображення в бухгалтерському обліку вартості придбаних ліцензій і комп'ютерних програм : Лист Міністерства фінансів України від 13.07.2009 р. № 31-34000-20-10/18896. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8896201-09#Text (дата звернення: 28.09.2024).

23. Щодо бухгалтерського обліку витрат на створення власних знаків : Лист Міністерства фінансів України від 11.09.2006 р. № 31-34000-10-10/18842. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3400201-06#Text (дата звернення: 28.09.2024).

24. Лист Міністерства фінансів України від 07.11.2012 р. № 31-08410-07-10/26689. URL: https://news.dtkt.ua/accounting/primary-documents/24708-pervinni-dokumenti-mozut-skladatisia-iak-derzavnoiu-tak-i-regionalnoiu-movoiu (дата звернення: 28.09.2024).

25. Лист Міністерства фінансів України від 21.07.2004 р. № 31-17310-01-29/13178. URL: https://document.vobu.ua/doc/21592 (дата звернення: 28.09.2024).

26. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг : пер. з англ. / О. Л. Ольховікова, О. В. Селезньов, О. О. Зєніна, О. В. Гик та ін. URL: http://apu.com.ua (дата звернення: 28.09.2024).

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/IAS%2038_ukr_2016.pdf (дата звернення: 28.09.2024).

28. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text (дата звернення: 28.09.2024).

29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» : наказ Мінфіну від 18.10.99 р. № 242. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text (дата звернення: 28.09.2024).

30. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» : постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007 (дата звернення: 28.09.2024).

31. Облік нематеріальних активів. AVS. URL: https://avstudy.com.ua/oblik-nematerialnih-aktiviv-ua/ (дата звернення: 28.09.2024).

32. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755 (дата звернення: 28.09.2024).

33. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення: 28.09.2024).

34. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку нематеріальних активів : Наказ Міністерства фінансів України від 16.11.2009 № 1327. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1327201-09#Text (дата звернення: 28.09.2024).

35. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text (дата звернення: 28.09.24).

36. Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2004 р. № 1716. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1716-2004-%D0%BF#Text (дата звернення: 28.09.2024).

37. Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованого компонування напівпровідникових виробів : Постанова Кабінету міністрів України від 14.01.2004 р. № 8. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2004-%D0%BF#Text (дата звернення: 28.09.2024).

38. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) та внесення змін до положень з питань атестації та ведення державного реєстру представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) : Наказ Міністерства економіки України від 29.12.2023 р. № 20599 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0263-24#Text (дата звернення: 28.09.2024).

39. Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»: постанова Кабінету міністрів України від 3.10.2007 р. № 1185. URL: http://zakonl.rada.gov.ua/ laws/show/1185-2007-п (дата звернення: 28.09.2024).

40. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14 (дата звернення: 28.09.2024).

41. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності : підручник. Київ : НУБіП України, 2016. 355 с.

42. Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності. URL: https://ukrpatent.org/uk/articles/standarti-voiv (дата звернення: 28.09.2024).

43. Типові форми первинного обліку об'єктів прав інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів : наказ МФУ від 22.11.2004 р. № 732. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04#Text (дата звернення: 28.09.2024).

44. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення: 28.09.2024).

45. Бондаренко О. С., Гончаренко М. С. Визнання нематеріальних активів у вітчизняній і зарубіжній практиці господарювання. *Ефективна економіка.* 2010. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=255 (дата звернення: 28.09.2024).

46. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.

47. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2002. 672 с.

48. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2009. 912 с.

49. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік : роздуми вченого. Житомир : ПП «Рута», 2001. 100 с.

50. Войтенко Т. Розміщення та просування вебсайту – обліковуємо витрати. *Податки & бухоблік*. 2024. № 55. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2024/july/issue-55/article-129611.html (дата звернення: 28.09.2024).

51. Зигрій О. В., Приймак Ю. І. Нормативно-правове регулювання обліку витрат виробництва відповідно до національних та міжнародних стандартів. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/B2.pdf (дата звернення: 28.09.2024).

52. Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2014. 384 с.

53. Гордієнко Н. І., Харламова О. В., Мізік Ю. І., Конопліна О. О. Аудит : методика і організація : навч. посіб. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.

54. Дядюн О. О. Нормативно-правове регулювання обліку нематеріальних активів підприємств : проблеми та перспективи. URL: https://ir.kneu.edu.ua/items/7945a18c-d079-46c7-8957-e21d15a1e6af (дата звернення: 28.09.2024).

55. Клімов А., Міронова О. , Пантелеєв В., Утенкова К. Практичний аудит / за ред. В.Ю. Лісіної. Харків : Фактор, 2010. 720 с.

56. Ковачев Б. С., Меліхова Т. О., Меліхов Є. В. Удосконалення організації облікового процесу нематеріальних активів для підвищення ефективності управління підприємством. *Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід* : матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 08 листопада 2024 року). Харків : ДБТУ, 2024 (подано до друку).

57. Ковачев Б. С., Меліхова Т. О., Меліхов Є. В. Удосконалення організації обліку, оподаткування та аудиту надходження нематеріальних активів для підвищення якості облікового процесу, обліку податків та складання податкової звітності *Агросвіт.* 2024. № 23 (подано до друку).

58. Бухгалтерський облік : конспект лекцій / укладач О. В. Будько. Кам’янське : ДДТУ, 2016. 102 с.

59. Краївська І. А. Облік у зарубіжних країнах : конспект лекцій. Харків : ХНАМГ, 2009. 243 с.

60. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і медодика аудиту : навч. посіб. Київ : Каравела, 2004. 584 с.

61. Лепетан І. М., Лаврова М. Р. Визнання нематеріальних активів у обліковій політиці підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7488 (дата звернення: 20.09.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.12.63.

62. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Бескоста Г. М. Аудит : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗДІА, 2016. 184 с.

63. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 432 с.

64. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Облік суб'єктів малого підприємництва : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 312 с.

65. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Організація бухгалтерського процесу на підприємстві : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 200 с.

66. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Бескоста Г. М. Організація і методика аудиту : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗДІА, 2015. 190 с.

67. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Подмешальська Ю. В., Чакалова Н. С. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 516 с.

68. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Чакалова Н. С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 400 с.

69. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні : теорія й методологія, перспективи розвитку : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2005. 548 с.

70. Назаренко Т. П., Симура М. В. Організація та методика аудиту нематеріальних активів. URL: https://economyandsociety.in.ua/ journals/7_ukr/160.pdf (дата звернення: 20.09.2024).

71. Нематеріальні активи : облік після визнання. *Журнали online - «Дебет-Кредит».* URL: https://online.dtkt.ua/2013/03/42215 (дата звернення: 20.09.2024).

72. Огійчук М. Ф., Новіков І. Т., Рагуліна І. І. Аудит : організація і методика : навч. посіб. Київ : Алерта, 2012. 664 с.

73. Огійчук М. Ф., Плаксієнко В. Я., Беленкова М. І. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник. Київ : Алерта, 2011. 1042 с.

74. Пасенко Н. С. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2017. № 17. С. 854-859.

75. Пилипенко А. А., Дзьобко І. П., Писарчук О. В. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань : монографія. Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. 344 с.

76. Про що не забуваємо в кінці року. URL: ibuhgalter.net (дата звернення: 20.09.2024).

77. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Картбланш, 2002. 628 с.

78. Рух нематеріальних активів : документальне оформлення. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/160.pdf (дата звернення: 20.09.2024).

79. Свіріденко А. Слідами роз’яснень Мінфіну : облік НМА. *Податки & бухоблік*. 2017. № 29. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2017/april/issue-29/article-26607.html?search=&text_article=%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%20%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%D0%B1%D1%83%D1%82 (дата звернення: 20.09.2024).

80. Серженік Я. С., Гевлич Л. Л. Порівняльний аналіз обліку нематеріальних активів у Німеччині та Україні. URL: https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/5634/5661 (дата звернення: 20.09.2024).

81. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2000. 578 с.

82. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : навч.посіб. Київ : Алерта, 2010. 1080 с.

83. Усач Б. Ф., Душко З. О., Колос М. М. Організація і методика аудиту : підручник. Київ : Знання, 2006. 295 с.

84. Утенкова К. О. Аудит : навч. посіб. Київ : Алерта, 2011. 408 с.

85. Чернишова Н. Обліковуємо результати інвентаризації. *Податки & бухоблік*. 2020. № 93. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2020/november/issue-93/article-111981.html (дата звернення: 20.09.2024).

86. Шевців Л. Ю. Облік на малих підприємствах : конспект лекцій. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 129 с.

87. Щодо обліку витрат, пов’язаних з оформленням документів землеустрою орендованої земельної ділянки. *Податки & бухоблік*. 2008. № 37. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2008/may/issue-37/article-50175.html?srsltid=AfmBOooEd9xuPk1Jcfpr1TPJLW1wExqqRxO5BqG-adaBQPSwLv2hWpW3 (дата звернення: 20.09.2024).

88. International Valuation Standards 2017. URL: http://www.cas.org.cn/docs/2017- 01/20170120142445588690.pdf (дата звернення: 20.09.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс на 01.01.2021 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	19993	20802
первісна вартість	1001	47195	60994
накопичена амортизація	1002	27202	40192
Незавершені капітальні інвестиції	1005	66795	16661
Основні засоби	1010	341443	282470
первісна вартість	1011	640723	720699
знос	1012	299280	438229
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	65802	82051
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	**1095**	494033	**401984**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4740464	4872895
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1317133	1169617
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	54469	83010
з бюджетом	1135	612287	632930
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	161299	594305
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	103736	258539
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	91353	143926
Усього за розділом II	**1195**	7080741	**7755222**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**		

Баланс	**1300**	7574774	**8157206**
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3560	3560
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	817	2632
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	406824	648166
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	**1495**	402447	**654358**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	152518	110314
Довгострокові забезпечення	1520	51171	57291
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	**1595**	203689	**167605**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	4034	2663
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	84528	69697
товари, роботи, послуги	1615	7232253	6692556
розрахунками з бюджетом	1620	3425	90562
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	905	2197
розрахунками з оплати праці	1630	7881	7350
Поточні забезпечення	1660	375415	381011
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	65091	89207
Усього за розділом III	**1695**	7773532	**7335243**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	**1900**	7574774	**8157206**

Продовження додатку А

Баланс на 01.01.2022 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	20802	10455
первісна вартість	1001	60994	61854
накопичена амортизація	1002	40192	51399
Незавершені капітальні інвестиції	1005	16661	57475
Основні засоби	1010	282470	246740
первісна вартість	1011	720699	760783
знос	1012	438229	514043
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	82051	115327
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	**1095**	**401984**	**429997**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4872895	3557320
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1169617	1193366
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	83010	99208
з бюджетом	1135	632930	835813
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	594305	253607
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	258539	1243648
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	143926	154764
Усього за розділом II	**1195**	**7755222**	**7337726**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**		
Баланс	**1300**	**8157206**	**7767723**

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3560	3560
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	2632	14996
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	648166	2330424
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	**1495**	**654358**	2348980
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	110314	115120
Довгострокові забезпечення	1520	57291	50358
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	**1595**	**167605**	**165478**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2663	2704
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	69697	88783
товари, роботи, послуги	1615	6692556	3871125
розрахунками з бюджетом	1620	90562	118729
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	2197	2029
розрахунками з оплати праці	1630	7350	7729
Поточні забезпечення	1660	381011	454246
Доходи майбутніх періодів	1665		648000
Інші поточні зобов'язання	1690	89207	59920
Усього за розділом III	**1695**	**7335243**	**5253265**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	**1900**	**8157206**	**7767723**

Продовження додатку А

Баланс на 01.01.2023 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	10455	13397
первісна вартість	1001	61854	67346
накопичена амортизація	1002	51399	53949
Незавершені капітальні інвестиції	1005	57475	41035
Основні засоби	1010	246740	223754
первісна вартість	1011	760783	695178
знос	1012	514043	471424
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	115327	98361
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	**1095**	**429997**	**376547**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3557320	5316841
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1193366	1825518
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	99208	54773
з бюджетом	1135	835813	1375989
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	253607	10310
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1243648	1142555
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	154764	320341
Усього за розділом II	**1195**	**7337726**	**10046327**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**		
Баланс	**1300**	**7767723**	**10422874**

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3560	3560
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	14996	21135
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2330424	4175815
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	**1495**	2348980	4200510
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	115120	77621
Довгострокові забезпечення	1520	50358	51301
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	**1595**	**165478**	**128922**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2704	3185
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	88783	87781
товари, роботи, послуги	1615	3871125	4829800
розрахунками з бюджетом	1620	118729	77608
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	2029	1702
розрахунками з оплати праці	1630	7729	7762
Поточні забезпечення	1660	454246	254399
Доходи майбутніх періодів	1665	648000	648000
Інші поточні зобов'язання	1690	59920	183205
Усього за розділом III	**1695**	**5253265**	**6093442**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	**1900**	**7767723**	**10422874**

Додаток Б

Звіт про фінансові результати за 2020 р

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	20588698	19464388
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	17874973	18040569
Валовий:			
прибуток	2090	2713725	1423819
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	662572	185995
Адміністративні витрати	2130	353380	335792
Витрати на збут	2150	1683371	1158728
Інші операційні витрати	2180	54213	159246
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	1285333	
збиток	2195		43952
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	6948	9222
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	20315	20294
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	2809	181
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	1269157	
збиток	2295		55205
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	214167	18131
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1054990	
збиток	2355		73336

Продовження додатку Б

Звіт про фінансові результати за 2022 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	25848055	20588698
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	21642910	17874973
Валовий:			
прибуток	2090	4205145	2713725
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	230857	662572
Адміністративні витрати	2130	351685	353380
Витрати на збут	2150	1031464	1683371
Інші операційні витрати	2180	223425	54213
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	2829428	1285333
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	50448	6948
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	23120	20315
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	3928	2809
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	2852828	1269157
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	522570	214167
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	2330258	1054990
збиток	2355		

Продовження додатку Б

Звіт про фінансові результати за 2023 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	31910389	25848055
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	27711769	21642910
Валовий:			
прибуток	2090	4198620	4205145
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	31751	230857
Адміністративні витрати	2130	324875	351685
Витрати на збут	2150	1485438	1031464
Інші операційні витрати	2180	190504	223425
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	2229554	2829428
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	58893	50448
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	19036	23120
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	11538	3928
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	2257873	2852828
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	412482	522570
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1845391	2330258
збиток	2355		